

¶ Roberti V Whitintoni alma in vni-
uersitate Oxoniensi laureati, de
octo partibus orationis
editio,

¶ Authoris distichon.
Grāmaticę faulrix rēliq̃s dat adire sorores
Pegasidum pulses hac sine sero fores.

¶ Facundissimi Remacii Florenas-
tis Hexastichon.
Grāmatices q̃squis magnā asp̃naris auenam
Nec cupis e tanto gramīne principium.
Lege itidē parili reliq̃s post bone sorores.
Quas tibi Mnemosynes sancta propago
(dedit.
Prima trahit part⁹ primordia diua loquēdi
Ad sociasq; huius ianua prima patet,

HVMILIABIT CALVMNIA-
TOREM,

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

De octo partibus orationis.

Grammatica est congrue loquendi scientia recteque scribere docens: vsu ratione/authoritateque constans.

Grammatica dicitur a grammata grece/quod latine bi litera. Cuius dicas et icos scientia: quia ica adiectio sine proterio est in grammatica: vt icos in heroicis gallicis. cetera. Grammaticae partes sunt quatuor: scilicet. Litera/syllaba/dictio/et oratio. Cuius sensus sic accipitur: dicitur est: quia prima pars grammaticae sit de littera: secunda de syllaba:

Grammaticae
partes.

tertia de dictione: quarta de oratione.

Litera est minima pars vocis compositae ex literis que scribi potest inuidua.

Litera.
Vox.

Vox est repercussio aeris ad vocalem arteriam auribus accidens.

Vox dicitur a boos/as: mutata b in u: et ultima o in x versa.

Vox est duplex: articulata et inarticulata.

Vox articulata est que ab aliquo mentis sensu proficitur: vt Petrus. gemitus.

Vox inarticulata est que a nullo mentis sensu proficitur: vt sonitus coar.

Vox articulata est duplex: scilicet. literata et illiterata.

Vox articulata literata est illa que ab aliquo mentis sensu perfecta scribi potest: vt Petrus.

Vox articulata illiterata est illa que ab aliquo mentis sensu perfecta scribi non potest: vt gemitus.

Vox inarticulata simpliciter est duplex. Literata et illiterata.

Literata vox inarticulata est illa: que a nullo mentis affectu perfecta scribi potest: vt coar/cra.

Illiterata vox et inarticulata est illa que a nullo mentis affectu perfecta scribi non potest: vt tumultus.

Litera dicitur a litura: vel a legendo/quasi legiter: quia a legendi iter prebet.

Literis accidunt tria. Nomen quo appellantur. figura qua depinguntur. potestas qua valent.

Litere in hoc distant ab elementis: quia elementa proprie sunt ipse litterarum pronunciationes/litere vero figure: sed confunduntur.

Litere sunt in alphabeto due et viginti. scilicet. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. Ex his quinqs sunt vocales. a. e. i. o. u. Vocales ideo dicte quia plenam per se vocem faciunt. y vocalis greca est: et in grecis (non autem latinis) scribitur dictionibus: vt Tityrus. Ceteras consonantes appellamus: quasi cum vocalibus sonantes. Sunt autem sedecim. b. c. d. f. g. h. k. l. m. n. p. q. r. s. t. x. y. h non est litera: sed aspirationis nota.

Vocales.

Consonantes diuiduntur in mutas et semivocales.

Consonantes.

Mute sunt nouem. b. c. d. f. g. h. k. p. q. r. s. t. x. respectu aliarum litterarum paru sonant.

Mute.

Semivocales sunt septem. l. m. n. r. s. x. y.

Semivocales.

Ideo semivocales: quia plenam vocem habent.

Liquide.

Ex his due sunt liquide. l. r. et aliquando etiam m. n. et s. Quas ideo liquidas appellamus: quia post multas posite faciunt precedentem syllabam breuiorem esse communem: vt pharetra/et pharetra. media longa vel breui.

Diphthongus est conglutinatio duarum vocalium vim suam seruantiu in eadem syllaba. Diphthongi sunt quinqs. ae. oe. au. eu. et ei. harum due scribuntur et non proferuntur: ac i. oe. au. eu. et ei. scribuntur et proferuntur: vt audio. euge. et dei. Uer. dei mihi illis erat.

Diphthongus.

Syllaba est vox literalis: que sub vno accentu et vno spiritu indistincte proferitur.

Syllaba.

Accidunt syllabe quatuor. Tenor/spiritus/tempus/et numerus litterarum.

Tenores. i. accentus sunt tres. Acutus/grauis/et circumflexus.

Spiritus duo sunt. Asper et lenis.

Tempora sunt tria. Breue/longum/et commune.

Numerus: quia syllaba constare potest ab vna ad sex litteras. a. ab. aba. abra. trans. et stirpe.

Dictio est minima pars orationis constructa. cuius ordine posite pars autem quantu ad totum intellectum.

Dictio.

Oratio est ordinatio dictionum congruam perfectamque sententiam demonstrans.

Oratio.

Oratio est duplex. Grammatica que constat ex nomine et verbo. et Rhetorica que constat ex sex partibus. hoc est exordio/marratione/diuisione/confirmatione/confutatio/one/et conclusionem.

A. ij.

De nominibus.

ars orationis est vox indicans mentis conceptum. partes orationis sūt octo. Nomen. pronomen. verbum. participium. aduerbium. coniunctio. prepositio. et interiectio. Ex his octo partibus quattuor dedinantur. scilicet. nomen. pronomen. et participium cum casu. verbum per tempora et modos. Relique sunt indelinabiles.

Nomen est pars orationis cum casu corpus aut rem proprie/ communiter ve significans.

Nomen.

¶ Nomen dicitur a notamine: q̄ hoc notemus vniuscuiusq; qualitatem.

¶ Nominum: alia sunt substantiua. alia sunt adiectiua: alia vero relatiua.

Substantiuum est quod in oratione per se subsistere potest: i vnico vel duob; articulis ad summum inspectur. vt hic magister. hic et hec sacerdos.

Substantiuū.

¶ Substantiuum est duplex. proprium et appellatiuum. propriū est quod rē singulārē et non communem significat. vt petrus/roma/tyberis.

Proprium.

¶ proprium nomen est quaduplex. pronomen. nomen. cognomen. et agnomen.

Pronomen est quo vsi sunt Romani et Sabini reuerentie vel amicitie causā. vt Quintus. Aulus. Titus.

Nomen proprium est quod primo alicui rei inditur. vt Andreas.

Cognomen est cognitionis nomen. vt Scipio.

Agnomen est quod alicui ab euentu imponitur. vt Romanus Africanus.

¶ Nomen proprie proprium natura sua caret plurali. vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quattuor tamen modis propria nosa p̄aliter dedinari possunt. primo modo causa euentus. vt quando euenit plures eodem nomine appellari. vt duo fuerunt Plinii. maior et minor. Secundo partitionis grā. vt Salliarū/ altera est vltior/ altera ceterior. Tertio authorū vsu. Martialis cui scripsit Sūt Necenates/ sunt flacci/ suntq; Maiones. Quarto opinionis causa. vt in illo Vergiliano. Quid tantum Oceano properat se tingere Soles. Opinionem vulgi imitatus est/ qui vno quoq; die nouum solem oriū opinabantur.

Propria plurali quandoq; petunt variari.

Euentus causa vel quum partitione detur.

Vsus & authorum vel opinio cum varietur.

**Appellatiuum
Corporale.**

¶ Appellatiuum est cuius significatū naturaliter cōmune est multorū. vt homo. leo. arbor. Appellatiuum est multiplex. Corporale. quod corpus significat. vt homo lapis. Ina corporale. quod corpus non significat. vt anima/ virtus.

**Ononymum
Synonymum.
Ad aliqd dictū**

¶ Ononymum. lequiuocum est quod non significatione sed voce conuenit. vt Canis/ Cancer.

¶ Synonymū est quod non voce sed significatione conuenit. vt ensis/ micro/ gladius.

¶ Ad aliqd dictū est cuius signū aliud dependet. vt dñs seruus. pater filius.

¶ Nomen quasi ad aliquid dictum partim significat dependentiā: sed tñ posito eo modo ponitur illud ad quod dependet. vt hor dies. dexter sinister.

Scitile.

¶ Scitile est quod gentem significat. vt Grecus/ Italus.

Patrium.

¶ Patrium est quod a patria sumitur. vt Romanus a Roma.

Interrogatiuū

¶ Interrogatiuum est quod cum interrogatione profertur. vt quis/

Collectiuum.

¶ Infinitum est quod incertum significat. vt quisquis/ quicunq;.

Diuiduum.

¶ Collectiuum est quod in singulari multitudinem significat. vt populus.

¶ Diuiduum seu distributiuum est quod a duobus vel pluribus ad singulos relationem habet. vt vterq; alter. alteruter. quisquis. omnis/ singuli.

Partitiuum.

¶ Partitiuum nomen est quod partitionem significat. vt quidam. vllus. aliquis.

Generale.

¶ Generale est quod in diuersas species diuidi potest. vt animal. arbor.

Speciale.

¶ Speciale est quod altera pars diuisionis a genere est. vt equus. laurus. pyrus.

Factitiuum.

¶ Factitiuum est quod a sonorum proprietate factum est. vt turtur. grus. tinnabulum.

Absolutum.

¶ Absolutum est quod per se intelligi potest. vt deus. ratio.

Temporale.

¶ Temporale est quod tempus significat. vt mensis. annus.

Locale.

¶ Locale est quod locum vel spaciū significat. vt longinquus. propinquus.

De nominibus.

Greecum est quod totum est grece dedinatiois. vt pan panos. calypso calypsus.

Latium est quod totum in latinam regulam conuersum est. vt pollux pollucia.

Nothum quod greca latinaq; vox est. vt Achilles.

Numerale est quod numerum significat. vt vnus/duo.

¶ Numerale est quintuplex. **Cardinale/Ordinale/Dispartituum/ponderale/et Multiplicatiuum.**

Nomen numerale cardinale est qđ soli nūcū sīgt. vt vnus. duo. tres. decem. octodecim. **Cardinale**
duodeviginti. decem et octo. nouēdecim. vnde viginti. vel decē et nouē. viginti. centum.
mille. duo millia. tria millia: et referuntur pro quot. vt habeo decē talēta quod tu.

Numerale ordinale est qđ pter nūcū sīgt etiā ordinē. vt primus. secundus. tertius. **Ordinale**
vigēsimus vel vicēsimus. trigēsimus vel tricēsimus. centēsimus. millesimus. et similia. et re-

feruntur per quotus. vt sum primus in classe mea. quotus tu in tua.

Quērale dispartitiuū est quod pter nūcū significat etiā partitionē seu diuisionē. **Dispartitiuū**
vt singuli. bini. terni. quaterni. quini. viceni. centeni. milleni. Et referuntur p quoteni. vt
per vīdem terni insitimus/quoteni vos.

¶ Ista nomina dispartitiua (vt vult Priscianus) solum pluraliter dedinantur. vt in plu-
rali ntō singuli/e/a/quoteni/e/a.

¶ Ponitur interdū bina pro duo. ternia pro tria. rē. quotienscūq; substantia quibus
iunguntur dedinantur tñ in plali. vt binas/ ternas/ denas lras. nam duas tres decem
non licet dicere. Poete tñ cum alijs substantiis vsurpant. Virg. Bina manu lato cris-
pans hastilia ferro. Excipitur fm Vallam pondo. nam habemus dicere duo pondo/et
millia pondo argenti.

¶ Numerale ponderale est quod pter numerum sīgt etiā quantitatem ponderis vt
mensure. vt simplex. duplus. quadruplus. vigeuplus. centuplus. millecuplus. Et referun- **Ponderale**
tur per quotuplus. vt Egyptus reddit triticum centuplum. quotuplum non reddit Ita
lia.

¶ Numerale multiplicatiuum siue diuisiuum forme est quod pter nūcū multiplica- **Multiplicatio**
tionē forme sīgt. vt simplex. duplex. triplex. quadruplex. nonplex. decuplex. vigeuplex.
centuplex. millecuplex. et referuntur per quotuplex. vt habeo vestem triplicem/ quotus
plicem tu non habes.

¶ Hec nomina diuisiua forme ponuntur aliquando pro primitiuis et pprie qñ iungū-
tur nominibus plurali carentibus. vt triplex fumus domo egreditur.

Ia nomina dicuntur numeralia quibus vtimur in numerādo. vt vnus. duo. tres. singuli.
bini. terni. et numeralia aduerbia. vt semel. bis. ter. quater. atq; alia huiusmodi. in qđ
notandū est qđ in cōpositis citra viginti si copula intercesserit/ maior numerus semper
precedet. vt decem et septem. decem et octo. Si autem nulla intercedat copula/ minor
numerus semper precedet. vt septemdecim. octodecim. Supra viginti autem vsq; ad cē-
tum vt maximus est quisq; numerus ita in primo loco ponetur. vt viginti vnus. vigin-
ti duo. viginti tres. Sed si copula intercedat is numerus preponetur qui minor est. vt
vnus et viginti duo. et viginti. rē. vt Cicero. Plato vno et octogesimo anno scibens est
mortuus. Idem Leontius. Sogrias centum et septem compleuit annos. Ex quibus Ci-
ceronis verbis manifeste colligitur ante centum preponi numerum minorem/ post cen-
tum vero postponi. Eodem modo loquimur/ supra viginti millia/ vsq; ad centum mil-
lia. vt milites nostri sex et viginti millia erant. vel milites nostri erant viginti sex mil-
lia. vel milites nostri erant vices sexies mille. vel militum nobis erant viginti sex mil-
lia. Etenim hec nomina dum copula carent composita videntur. vt vndecim. duodecim
septemdecim. viginti vnus. viginti duo. et similia. quemadmodum illa. vnde viginti. qđ
si vno dempto de viginti/ et significat decem et nouem.

¶ Sunt preterea numeralia: vnarius. binarius. ternarius. vicenarius. et similia quē **In ariis.**
denotant non multiplicationem sui/ sed numerum aliarum rerum que non nominan-
tur. vt lapis centenarius. non qđ centuplus sit. sed centum librarum. homo centenarius/
non qđ sit centum geminus. sed qui a habet centum annos.

¶ Alia sunt que significant numerum annorum: vt biennis. triennis. quadriennis. quē **In cinis.**
quicquid. sexennis. septennis. octennis. nouennis. decennis. et vt quidam volunt. addun-
tur his vniennus/ vndeccennis. et duodeccennis.

De nominibus.

¶ Reliqua pro quorundam iudicio non sunt in usu: et referuntur per quotennia: vt sexdecennius/quotennius tu. A predictis sunt substantiua: biennium/triennium/quadrannium/quinquennium/septennium/octennium/nouennium/decennium. Similiter dicimus/bimius/trimius/quadrannius. Item amiculum/bimulus/trimulus/quadrannulus. Quemadmodum dicendum est de nominibus: ita dicendum est de aduerbijs. vt semel/bis/ter/quater/quinq[ue]/series. 12. vigetis/trigetes/quadrages/quinages/sexages/septuages/octuages/nonages/centies/ducenties/milles. et referuntur per quoties: vt ter legi Vergilium/quoties tu.

Adiectiuum.

¶ Adiectiuum est quod per se subsistere non potest: nisi positum in neutro genere substantiuato: et per tres voces seu articulos variatur: vt bonus/bona/bonum/hic hec/et hoc felix.

Adiectiuorum tres sunt species: alia sunt pura dedinatione/constructione/et significatione: vt albus/alba/album/hic hec hoc felix.

Alia sunt adiectiua significatione: et substantiua dedinatione: et constructione: vt pater in his versibus.

Degener & pauper diues sospes locuples pos.

Impos habes compos teres inquires atq[ue] superstes.

Vber dis ales, iungas ijs a pede nata.

¶ Alia sunt adiectiua dedinatione/et substantiua significatione/et constructione. vt partitua/distributua/interrogatiua: et infinita partitue posita q[ue] aliter supra semper adherent substantiuis: vt quis homo: quis hominu[m]: quidam cuius: quidam cuium.

¶ Item adiectiuoru[m] quedam sunt qualitatiua: quedam sunt quantitatiua.

Qualitatiuum est: quod qualitatem significat: vt bonus/malus.

Quantitatiuum est: quod quantitatem significat: vt magnus/longus.

¶ Adiectiuoru[m] que significant quantitatem/ alia significant quantitatem continuam. vt magnus/longus. 12. alia discretam. Et his q[ue] significant quantitatem discretam: alia significant quantitatem discretam absolutam: vt vnus/duo/tres/vnarius/biens. 12. Alia significant quantitatem discretam ordinalem: vt primus/secundus. 12. Alia significant quantitatem discretam distributiuam: vel distributiuam: vt vnus/tertiu[m]. Alia significant quantitatem discretam multiplicatiuam forme. vt simplex/duplex. etc.

Relatiuum.

¶ Relatiuum est quod rem ante dictam iterum refert.

¶ Relatiuum est duplex: substantie et accidentis.

Relatiuum substantie est quod antecedens substantiuum refert.

Sunt autem relatiua substantie tredecim: vt patet in his versibus.

Qui quæ quod, suus ipse sui sic alter is idem.

Ille alius reliquis simul ambo cætera vterq[ue].

¶ Relatiuum substantie est duplex: identitatis/et diuersitatis.

Relatiuum substantie identitatis est illud: quod idem cum suo refert antecedente.

Sunt autem relatiua substantie identitatis nouem: qui. que/ quod. is/ suus/ ipse/ sui/ ille/ idem/ ambo/ et vterq[ue].

¶ Relatiuum substantie est duplex. Reciprocum/et non reciprocum.

Reciprocum relatiuum est quod in se sui significationem reflectit. vt Cato defendit se.

Sunt autem relatiua reciproca duo: sui/ et suus.

Non reciprocum relatiuum est quod in se sui significationem non reflectit: vt Cato defendit illum.

Sunt autem non reciproca relatiua septem: q[ui]/ que/ quod. is/ ipse/ ille/ idem/ ambo/ et vterq[ue]. Relatiuum substantie diuersitatis est illud: quod diuersa a suo refert antecedente: vt doctorum alius legit/ alius scribit.

Sunt autem relatiua substantie diuersitatis quattuor: alius/ alter/ reliquus. 12.

¶ Relatiuum accidentis est illud quod antecedens adiectiuum refert: vt ego sum albus/ qualis es tu. Sunt autem relatiua accidentis decem: vt patet in his versibus.

Quo
Et q
¶ Qu
nomin
specie
¶ Qu
adiect
¶ Qu
soluta
fedece
¶ Qu
dent n
¶ Qu
diuisi
quoten
¶ Qu
dent n
cem an
¶ Qu
re sign
quonq[ue]
¶ Qu
tiplica
habeo
¶ Cum
pronon
trius/ v
¶ Cum
dent n
¶ Rel
qualis
tu. Int
bea: 3
¶ Rel
vt ego
tes. Re
est ste.
am ope
eiusmo
¶ Rep
q[ui] qual
etiam g
habent
disceit.
quæcuq[ue]
minem.
omnis f
¶ Dic
amq[ue] v
¶ Idem
de quo
terea i
sum deo
¶ Nom
Specie

De nominibus.

Quot qualis quantus quotuplex quotus atq; quoteni.

Et quotuplus cuius cuias his iunge quotennis.

¶ **Qualis** est relatiuum accidentis qualitatiuum: q; qualitatem significat: cui respondent nomina adiectiua eandem qualitatem significantia: vt iustus qualis ceter. Ad hanc speciem reducitur cuiusmodi.

Qualis.

¶ **Quantus** est relatiuum quantitatiuum: q; quantitatem significat: cui respondet nomen adiectiua eandem quantitatem significantia: vt sum longus quantus tu.

Quantus.

¶ **Quot** est relatiuum numerale absolutum: q; quantitatem discretam numeralem absolutam significat: cui respondent nomina numeralia cardinalia: vt natus sum annos decem quot tu.

Quot.

¶ **Quotus** est relatiuum ordinale: q; quantitatem discretam ordinalem significat: cui respondent nomina ordinalia: vt primus sum in classe mea: quotus tu in tua.

Quotus.

¶ **Quoteni** est relatiuum diuisiuium siue dispartitiuum: q; quantitatem in parte numeros diuisiuiam significat: cui respondent nomina diuisiua siue dispartitiua: vt unus binus/quoteni vos.

Quoteni.

¶ **Quotennis** est relatiuum annale: q; quantitatem discretam annorum signi: cui respondent nomina numeralia: vel ex numeralibus et anno composita: vt sum decennis vel decem annorum: quotennis tu.

Quotennis.

¶ **Quotuplus** est relatiuum ponderale: q; quantitatem discretam ponderis vel inensu significat: cui respondent nomina ponderalia: vt Aegyptus reddit triticum centuplum quotuplum non reddit Italia.

Quotuplus.

¶ **Quotuplex** est relatiuum diuisiuium seu multiplicatiuum forme: q; diuisionem seu multiplicationem forme significat: cui respondent nomina multiplicitate significantia: vt habeo duplicem vestem/quotuplex tu non habes.

Quotuplex.

¶ **Cuius** est relatiuum possessiuium: q; possessorem significat: cui respondent nomina: vel pronomina possessiua: vel genitius propriorum quibus substantiuorum. vt hic equus est patris/vel patris cuius est frenum.

Cuius.

¶ **Cuias** est relatiuum patrii seu gentile: q; gentem vel patriam significat: cui respondent nomina gentis seu patrie: vt sum Anglicus: cuias es tu.

Cuias.

¶ **Relatiua** que incipiunt a c/vel a q/tribus modis ponuntur. Relatiue: vt ego sum albus/qualis es tu: noui cuiusmodi homo es: sum magnus quantus es tu. Romanus cuias es tu. Interrogatiue: vt qualis es tu: quantus es tu: quotum annum agis: quot nummos habes. Infinitive: vt nescio quantus sis/ cuias sis/ aut cuius filia sit hec puella.

¶ **Relatiua** que incipiunt a t/tribus modis accipiuntur. Relatiue copula mediante: vt ego sum magnus et tantus est Plato. habeo multos discipulos: et tot habet Socrates. Redditiue hoc est loco antecedentis: vt ego sum talis et tantus: qualis et quantus est iste. Infinitive: quando sequitur coniectio q; vel vt: vt ego sum talis et tantus: vt non egeam opera tua. Ego cupio talis esse: vt videar felix. hoc etiam modo sumuntur istiusmodi/ cuiusmodi/ illiusmodi.

¶ **Reperiuntur alia relatiua geminata/vel assumptiua sibi cuiusque: vt quotquot/quotum quicquid/qualisqualis: quicquidquicquid: quantusquantus: quantuscumque: cuiuscuius: cuiuscumque.** Quis etiam geminatur: vt quisquis: et qui assumit sibi cuiusque: vt quicquid: q; proprie posita videntur habent ipsius relatiui simul cum antecedente distributiuo: vt quisquis vel quicquid legit dicitur. i. omnis qui legit dicitur. ponuntur etiam aliqui pro ipso relatiuo tui: vt deus omnia quecumque voluit fecit: pro que voluit. Et pro distributiuo tui: vt ego diligo quemcumque hominem. i. omnem hominem. ponuntur etiam infinitive. Uerbi. Quicquid erit superanda omnis fortuna ferenda est.

relatiua tui.

¶ **Dictiones geminate eque significant/ ac si assumerent sibi cuiusque: vt quisquis. i. quisque: vbi vbi. i. vbi cumque: vbi vbi. i. vbi cumque.**

¶ **Idem quedam aduerbia aliqui sumuntur relatiue/ interrogatiue/ et infinitive: vt vbi/ vnde/ quo/ qua/ quum/ quoniam/ quousque/ de quibus exempla sunt facillima inuentu preterea istorum antecedentia nomina sumuntur relatiue: vt fui apud forum: et ibi syrus sum deosum mihi quesitus es. Sic etiam fit de reliquis.**

¶ **Nomina accidunt sex: Species/ genus/ numerus/ figura/ persona/ et casus. Species est qua cognoscitur primum a derivatiuo.**

Denominibus.

Species.	¶ Species est duplex: Primitiua et Deriuatiua. Primitiua species est cum dictio a nullo alio deriuatur. vt Roma. Mons. Deriuatiua est cum dictio ab alio deriuatur. vt Romanus/Montanus. Ubi notandū est vt quoties res verbi preccedit rem nōis/ nomen deriuatur a verbo. vt a scribe scriba. vbi autem ediuerso sit vbi descendit a nōle. vt ab armis armo/as
Deriuatiuorum species.	¶ Deriuatiuorum species sunt decem/ scz patronymicū. possessiuum. cōparatiuū. superlatiuum. diminutiuum. v̄bale. participiale. aduerbiale. paronymū. et denominatiuū.
Patronymicū.	¶ Patronymicū est quod signiter a patrum deriuatur nōis fin grecā formam. et significat cū gō primitiuū filium vel nepotem/ filiā vel neptem/ vt Lacides filius vel nepos Eaci. Sed multa ab alijs formantur/ abusive tamen: vt infra dicitur.
Possessiuum.	¶ Possessiuum est quod cum gō principali significat aliquid ex ijs que possidentur. vt regia domus. i. domus regis.
Comparatiuū.	¶ Comparatiuum est quod cum intellectu positiui: vel cum alio participe sensus magis aduerbiū significat. vt fortior. i. magis fortis.
Superlatiuum	¶ Superlatiuum est quod ad plures sui generis cōparatum superponitur oibus vel p se prolatum intellectum habet positiui cum valde aduerbio.
Diminutiuum.	¶ Diminutiuum est qđ diminutionem sui primitiuū absolute demonstrat. vt rex regulus;
Verbale.	¶ Verbale est quod a verbo deriuatur. vt ab exulo erul.
Participiale.	¶ Participiale est quod a participio nascitur. vt a lectus lecti. sectio.
Aduerbiale.	¶ Aduerbiale est quod ab aduerbio deriuatur. vt a cras crastinus.
Paronymum	¶ Paronymum est quod ab alio quodam trahitur et nihil memoratis sup: a significat. vt ab equis eques.
Denotatiuum.	¶ Denominatiuum est quod a primitiuū voce nō ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita omnis dictio casualis a quacūq; dictione deriuatur potest dici denominatiuum. Genus est vel videtur esse discretio generis.
Genus.	¶ Genera nominum sunt septem. scz. masculinum. femininum. neutrum. commune. dubium. commune trium. dubium et epicenum. Masculinum est cui preponitur articulare hic. vt hic cesar. Femininum est cui preponitur articulare hec. vt hec Julia. Neutrum est cui preponitur articulare hoc. vt hoc animal. Cōmune duorū est cui preponitur articularia copulata hic et hec. vt hic et hec homo. Commune trium est cui preponuntur articularia copulata hic et hec et hoc. vt hic et hec et hoc felix. Dubium vel incertum genus est cui sub distinctione preponuntur articularia hic vel hec. vt hic vel hec dies. Promissiuum vel epicenum genus est quod sub vna voce et vno articulo cōprehēdit a; timata vtriusq; generis. vt hic passer/ hec aquila.
Numerus.	¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.
Figura.)	¶ Numerus est duplex: Singularis/ et Pluralis. Singularis numerus est quantitas qua dictio vnitatem significat. vt homo. Pluralis numerus est quantitas qua dictio multitudinē significat. vt homines.
Compositio.	¶ Figura est dictionum simplicium cōpositarū vel decompositarum discrimen ¶ Figura est triplex: Simplex/ Composita/ et Decomposita Simplex figura est quando dictio cum alio non componitur. vt animus. Cōposita est cum dictio a duobus vel pluribus fiat. vt magnanimus/ inepugnabilis. Decomposita figura est cū dictio a cōposita dictione deriuatur. vt magnanimitas. ¶ Nomina et relique partes orationis componuntur quatuor modis. Primo mō ex duobus integris. vt suburbanius. Secūdo modo ex duobus corruptis. vt efficitur municeps. Tertio modo/ ex integro et corrupto. vt ineptus insulsus. Quarto modo ex corrupto et integro. vt nugigerulus. Aliqñ ex cōplurib⁹. vt inepugnabilis/ imperterritus. ¶ In cōpositis ex duobus rectis ambo nōi dedinantur. vt hec respublica. huius reipublice. Alteruter autem viginti vnus. viginti duo. viginti tres. et pro opinione quorūdam/ etiam Leopardus secundum postremum rectum variatur. vt alteruter/ tra trū. alterutrus. alterutri. viginti vnus/ a/ um. viginti vnus. et c. In v̄sūpatione hui⁹ nōi minis viginti vnus/ si substantiuum precedat/ tunc debet pluraliter sumi. vt habeo denarios viginti vnum/ si postponatur debet singulariter sumi. vt habeo viginti vnum

De pronomibus.

denarium. Boetius. in Arithmetica. Si septies tres addantur in viginti unum, numerus cadit: non enim dixit in viginti unum numeros. Itaque viginti unus caret plurali numero: nisi quando iunguntur substantiis carenti singulari.

¶ In compositis ex recto et obliquo / rectus tantummodo variatur: ut hic tribus: nisi similitum: huius tribus similitum.

¶ In compositis ex duobus obliquis ambo oblique personae indeclinabiles sunt: ut huiusmodi.

¶ Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur.

Persona.

¶ Persona est triplex. Prima/secunda/et tertia.

Prima persona est quae de se loquitur: ex duobus personis accidit: ego et nos cum suis obliquis.

Secunda persona est illa ad quam dirigitur sermo: et duobus personis accidit: tu et vos cum suis obliquis: et vocatiuis casibus.

Tertia persona est de qua fit sermo: et accidit omnibus casualibus / praeter ego nos / tu et vos / cum suis obliquis et vocatiuis casibus.

¶ Casus est variatio nominis / vel aliarum dictionum per mutationem nouissime syllabe.

¶ Casus dicitur a cadendo: quod quasi a recto cadere videatur. Unde rectus abusu dicitur casus. Casus.

¶ Casus a cadendo a sua terminatione in alias facit obliquos casus.

¶ Casus nominum sex sunt. Nominatiuus / qui et rectus dicitur. Genitiuus / qui et patrii siue possessiui / datiuus / qui et acquisitiuus. Accusatiuus / qui et causatiuus. Vocatiuus / qui et salutatoriuus. Ablatiuus / qui et sextus dicitur.

¶ Nominus siue rectus est qui rem nominat / verbum vel plurimum praecedens.

¶ Genitiuus siue possessiui est qui ceterorum casuum est generator: et possessionem demonstrat nec non et per eum possessiua et patronymica resoluntur.

¶ Datiuus est qui aliquid dari vel acquiri significat.

¶ Accusatiuus est qui aliquid causari et in causa esse ostendit.

¶ Vocatiuus est qui vocationem vel salutationem significat.

¶ Ablatiuus est qui aliquid auferri demonstrat / hic quoque latinus dicitur: quod linguae Latinae proprius est.

Quandam casus ab aliis significationibus nomina sumere possunt / a notioribus tamen et frequentioribus sumptum nomina sua / teste Prisciano.

¶ Forme casualis est sexplex nomen. Monoptoton / diptoton / triptoton / tetraoptoton / pentoptoton / et hexoptoton. Forme casuales.

Monoptoton est quod unam vocem habet per omnes casus siue singulares siue plurales / siue utriusque numeri / ut sinapi / gummi / cepe / pondo / cete / pedum et literarum nomina / et numerorum nomina a quatuor usque ad centum.

¶ Diptoton est quod duos varios casus in declinatione habet: ut fors forte / tabi / tabo.

¶ Triptoton est quod tres: ut templum / pli / plo.

¶ Tetraoptoton quod quatuor: ut generi / ro / rum.

¶ Pentoptoton est quod quinque: ut dominus / mi / no / num / ne.

¶ Hexoptoton est quod sex: ut totus / totius / ti / tum / te / to.

Pronomen est pars orationis declinabilis: quae pro nomine posita personam recipit. Pronomen dicitur a pro et nomen: quia pro eo ponitur in oratione.

¶ Quindecim sunt pronomina. Ego tu sui ille ipse iste hic et is meus tuus meus noster vester nostras et vestras. Ex his quatuor tantum habent vocatiuos casus: tu meus noster et nostras.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta.

Tu meus & noster cum nostras excipiuntur.

¶ Pronomina accidunt sex. Species / genus / numerus / figura / persona / casus.

Species est quia cognoscitur primum a derivatiuo.

¶ Species pronominum est duplex. Primitiua et derivatiua.

Species.

Primitiua pronomina sunt octo. Ego tu sui ille ipse iste hic et is.

Primitiuorum species sunt tres. Demonstratiua / relatiua / modo demonstratiua / modo relatiua. Ego et tu sunt semper demonstratiua: sui semper relatiuum. Alia sunt modo demonstratiua / modo relatiua.

¶ Derivatiua seu possessiua pronomina sunt septem. Meus tuus suus noster vester nostras et vestras. Et sunt omnia demonstratiua praeter suus / quod est semper relatiuum.

Octo partes VV.

B. f.

De pronomínibus.

Genus.

¶ **Ha** pronomin sunt quinq. masculinū/femininū/ neutrum/ eōe duorū & eōe trium.
 Masculinum est qđ rem masculinū gñis refert vel demonstrat: vt hic.
 Femininum est quod rē femininū gñis refert vel demonstrat: vt hec.
 Neutrum est quod rē neutrius gñis refert vel demonstrat: vt hoc.
 Cōe duorum est qđ rē eōis gñis duorū refert vel demonstrat: vt hic et hec nostras.
 Cōe trium est qđ rem oīs gñis refert vel demonstrat: vt ego/ tu/ sui.

Figura.

¶ Pronomina demonstratiua cuiusdē sunt gñis cui⁹ sunt res per ea demonstrate.
 ¶ Figura pronois est duplex. Simplex vt is. Cōposita vt idē: licet idē: idē cōpona-
 tur ab is et idē. Aliqñ est aduerbiū et frequenter significat.

Persona.

¶ Persona pronomin est triplex. prima vt ego/ scđa & t tui/ tertia vt ille.

Casus.

¶ Casus pronominum sunt sex. vt in nomine.

Dedimatio.

¶ Dedinationes pronominum sunt quattuor.

¶ Prima dedimatio pronomin est cuius gñis et dñs singulares in i desinūt: hz gñis
 olim etiā in is terminabat⁹ vt nō ego/ gñō mei/ olim etiā mis/ dñō mihi/ huius autē
 dedinationis pñois sunt tria. Ego/ tu/ sui. A gñō mei deriuatur meus/ a/ ū. A gñō
 tui: tuus/ a/ ū. A gñō nostri/ nostri. Itra/ strū/ et nostras. A gñō vestri/ vester/ istra/ strū/
 et vestras. A gñō sui: suus/ a/ um.

¶ Scđa dedimatio pronomin est cui⁹ gñis singularis desinit in us vel ius. et dñs
 in i/ vel in e/ huius dedinationis sunt quiq. pronomina. Ille: ipse: iste: hic: et is.
 Sunt quoq. octo noia q fm hāc dedinationē variant. Un⁹ tot⁹ sol⁹ vll⁹ alter alius
 quis et vter: et ab eis cōposita: et vocatiuis carent preter vnus: totus: solus.

Pone vocatiuos cum totus solus et vnus.

Sed non in reliquis quorum genitiuus in ius.

¶ Tertia dedimatio pronomin est cui⁹ gñis singularis desinit in i/ in e/ et in i/ da-
 tur⁹ in o/ in e/ et in o. huius autem dedinationis quinq. sunt pronomina. Vdē/ tu⁹/
 suus/ noster/ et vester.

¶ Quarta dedimatio pronomin est cuius gñis singularis desinit in atig/ et dñs in
 ati. huius autē dedinationis duo sunt pronoia: nostras/ et vestras. Et hoc modo
 (perotto et pōponio testib⁹) variantur. Nō hic et hec nostras et hoc strate: genit-
 ius h⁹ nostratis. &c. quo etiā nō variantur vestras et cuias: et ablati in i solo fini-
 unt: q antiquitus nominatu⁹ singularis in is: et in e exist.

Cōpo. pñoin.

¶ Cōpositōū pñoin tres sunt modi. Primus cum noib⁹: vt hñi. Scđs cum pronois
 bus: vt istic. Tertius cum aduerbijs: vt ecum/ et ellum.

¶ Tria nāq. pronoia cōponuntur per nōs iste/ hic/ et is. Iste et hic simul cōponūt⁹/
 vt illic: et dedinatur in omnibus casibus huius pronominis hic/ hec/ hoc. in e/ ter-
 minantibus: preter dñm singularem.

¶ Idē eadē idē cōponitur ab is ea id/ et hoc aduerbio demū: et sequitur primiti-
 uum. Sed neutrali voce rursus componitur in nō et actō tantū: vt identidē quod
 aliquando aduerbiū est frequenter significat.

Met.

¶ Vdē/ tete/ &c. scilicet in accētu est dñtur eīe cōposita/ nō est cōpositio: sed quedaz
 vocis geminatio et acti et ablt: voces sunt: sese etiā pñis nūeri esse potest.

¶ Preterea sunt quedā syllabe pronoibus adiecte/ met/ te/ pte/ ce. Vt cū omnib⁹
 casib⁹ h⁹ pñois ego tā singularib⁹ q pñalib⁹ adiunguntur: vt egomet/ incmet. &c.
 Adiungunt etiā oib⁹ obliq. tñ casib⁹ hui⁹ pñois tu: vt tuimet/ sibimet/ temet: non
 recto: ppter differētiā hui⁹ verbi tumco/ ce. Adicitur met/ (vt vult pñiscian⁹) pñol
 sui: vt suimet/ sibimet/ semet. hoc etiā pñomē ipse additur nō solum pñise noib⁹:
 sed etiā pñomib⁹ ad discretionē faciēdā quē admodū predictae syllabae adiectio-
 nes: vt Plato ipse/ vel ipse. Plato ego/ ipse/ nupse/ ille/ ipse.

Te.

Te cum nō tñ pronois tui adiungitur: vt tute. i. tuipse.

Pte.

Tutemet etiā in nō solo: et vocatiuo dicimus.

Ce.

Pte quinq. abltis possessiuis adiungit⁹: vt meapte/ tuapte/ suapte/ nīapte/ vīapte.
 Legimus enī suopto pondere apud Ciceronē in natura deoy. Vterres enim p om-
 nia genera huiusmodi ablatiuis vsi sunt.

¶ E syllabā adiectā antiqui oib⁹ casibus hic hec hoc: noui autē tñmodo his ob-
 liquis q in s/ desinunt: vt gñō huiusce/ datiuo hūscē/ actō hōscē hāscē/ ablatiō hūscē

De pronomnibus.

que vox inuenitur masculina in nro singulari. Terent. in Eunuchis. Hicce arbitrat
suam Thaidem esse. Rursus componebat hicce cum ne e in i verso: vt hicce ne/ hecce-
ne/ hocce ne/ sicut illacine/ istacine. n. illicce/ illucce/ istucce/ istucce/ illucce/ illacce
istacne: veteres dicebant.

Quis aliquas adiectiones recipit quas qui non recipit: vt ptz in his versibus.

En ne alius num si deposcunt quis sibi subdi.

Et qua volunt non quæ quoties reperitur vtrumq.

Post quis namq. piam non post qui pone putasq.

Dam vis cūq. libet non quis sed qui sibi subdet.

Nec qua volunt sed quæ quoties reperitur vtrumq.

Quando relatiuum quodcūq. legis geminatum.

Demptis quid vel quis finem per cūq. resoluis.

Quid quoniam fixum cum prole regit genitiuum.

Quod similem casum quia mobile vult sibi iunctum.

¶ Compositur qd cū si: vt siquis: cū ne: vt nequis: cum ali: vt alid: cum en: vt ecquo. Composita cū qd
n in e verso: cū nō: vt nūquis: cū qd: vt nō qd: et qd: actō qd: abltō quoquo. Ser
uius tñ declinat quisquis geminatus oib. casib. vt nō quisquis: stō cuiuscuq.
dō cuiusq.

Alia verō declinant vt cor simplex qd que qd vel quidam qd in feminea voce nomi
nati singularis et neutrali pluralis dicunt: siqua/ mequa/ ecqua/ aliqua/ miqua/ et homi
nū ablatiu nō terminatur in i: et alique voces plures istarum ppter malum sonu: nō
sunt in vsu: vt quorum/ p/ quasq.

Adiungunt etiā qd he particule: n. vt qm: qd vt quisq. ex quo fit vnusq. singulari
tñ: p. vt quisq. putat vt quisq. putat: p. vt quisq. Et qui etiā deducta: vt quidam
quis qdlibet quicūq. primum sequitur. Aliqd qdā qd et qdā: idē sign: sed qd
dam sign: certum: aliqd quisq. et quisq. iam incertum.

Qis quisq. et vnusq. idē sign: sed in vsu differūt: qdā iungit suplatō/ aut nomina
tū ordinali: ois vero et vnusquisq. positiuo aut comparatiuo.

Nota qd quisq. caret gō plali: loco aut gō singularis sumitur: vt in hoc vulgari
fall the richest mimes goodes are taken a way/ Ditissimi cuiusq. facultates sūt
ablate. Optimi cuiusq. virtus est laudanda.

Quis et qd nunq. ponuntur relatiue: sed vel interrogatiue: vt quis es tu: quid agas
vel infinte: vt nescio quid scis/ aut quid agas.

¶ Quis vsq. aliqui ponit pro qualis. Terē. Quis tibi videtur. i. qualis videtur. itē
pro quanto: vt quo magis. i. quāto magis. Itē pro quō aut propter quid. Terenti.
qui istud. i. quomodo aut cur. Item pro vt. Teren. fident sibi me obsecrauit qui sci
ret se non deserturum vt darent.

¶ Qui que qd tribus modis ponitur. Primo modo relatiue: vt sum pms Eneas/ modis ponitur
raptos qd et hoste penates: classe vcho: mecu. Secō modo interrogatiue: vt sed vosq.
tandem quibus aut venistis ab ois. Tertio modo infinte: vt nescio quam rem a:
gas/ aut quem hominem diligas.

Sui et suus semper reciproce ponuntur.

¶ Ipse a/ u. duobus modis ponitur. Primo modo relatiue in tertia psona: vt ego
deum colo et ipse bene facit mihi. Secō modo demonstratiue: qm pro nob. demon:
stratiuis ponitur: vt ego ipse/ tu ipse/ ille ipse. Inueniuntur etiā sine pronole. Uerg. Ipse
remittit: et sic eni per discretionē profertur. Uer. Ipse ratem subigit cōto velisq. in
nistrat: quasi solus

¶ Ille a/ u. tribus modis ponitur. Primo mō relatiue: vt ego deū colo et illū cu:
pio videre. Secō modo demonstratiue: vt vides ne illū. Tertio mō redditue: vt ille
qui legit discit. Ille etiā figurate apponitur. Uerg. Ille ego qui quondā gracili mo
dulans auena. Et tu ne ille es Eneas quem Dardanio Anchise Alma. Uen. p. p.

B. i. f.

Omnis.

Quisq.

Vnusquisq.

Quis et quid.

Qui qd trib.

modis ponitur

Ipse. i. f. modis.

Ille. i. f. modis.

De verbis.

gij genuit Sumocentis ad vindam: nō tñ discretionē sīgt. vt ipse: sed potius relatio: nē quandā. Ille quoq; nominat; per dignitatē quandam atq; eminentiā accipit; vt ille Cato Censorius: Ille magnus Alexander.

Ali. iij. modj.

Alter. iij. modj.

¶ Alius. a. ud. tribus modis ponitur. Relatiue: vt video Petrū et alios homines/ licet antecedēs. i. Petrus differat ab alijs hoib; nūero: specie tñ cōuenit: que est hō. Secundo discretiue. vt Ego sum alius a te. i. q̄ tu. Tertio modo diuinsiue. vt ho-
minum: alij boni sunt/ alij mali.

¶ Alter eisdē modis ponit; sed differunt: nā alius de plurib; alter vero de duob; dicitur: sicut vter de duob; et quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶ Ad vter respōdēdū est p noia de duob; dicta: vt vterq; alter neuter et similia. Ad q̄s respōdēdū est p noia de plurib; dicta. vt ois null; nemo ali; quisq; et similia

¶ Hec pnoia ego tu sui antiquitus dupliciter efferebāt gōs. vt nō ego. g. i. mei l mis. Nō tu. g. i. tui vel tis. Nō caret: g. i. tui vel sis. Ubi sciendū est q̄ isti gti: mei/ tui sui/ primitiu semper passiue sumunt; quare quū actiue loquimur vtinur coru possesiuis: meis tuis suis: loco mis tis sis q̄ iam antiquata sunt: vt potestas mea et potestas mei/ cura tua/ et cura tui/ copia sua/ et copia sui.

¶ Idē isti gij nostri et vestri primitiu sēper passiue sumunt nostrū vero et vestrū actiue: sicut eorum possesiua noster et vester: vt habet curā nostri et curā vti: non nostrū et vestrū. Rursus dicim; nemo nūm et vestrū. nō nū et vti. ¶ Hoc aut inter hec tria vel pnoia vel aduerbia interest: hic sīgt rē sine locū loquēti. primū. iste hō sine isticrē aut locū. primū ei quo cū loquimur: ille vel illic: locū aut rē remotā ab vtroq;. ¶ Præterea is et hic inter se differūt: nā is spacio lōgiore accipit; hic hō p pinquiorē: multis tñ in locis cōfundūt: vt q̄ pfert virtutē diuitijs hic sane prudens est: vel is sane prudēs est: item iste pro hic/ et ille pro is: aliquando sumuntur.

¶ Inuentū est pronomē trib; de causis. Primo propter necessitudinē: q̄ nulla alia pars orationis supponitur verbis prime vel secunde persone præter pronomē. Secundo præter demonstrationem: vt ille ipse. Tertio modo præter discretionē: vt si-
um ipsius sequitur consilium.

*hic. iste. ille. dif-
ferunt in vsu.
Is et hic diffe-
runt.*

*Quare inuētū
est pronomē*

Verbū est p̄s orationis declinabilis cū mō tpe p̄sona sine casu agere vel pati: vel neutrum signis. ¶ Verbum dicitur a verberatu actus: q̄ p̄ferens do act verberatur: licet enī hoc accidit oib; partib; orōnis tñ p̄ci-
pue hac parte p̄p̄uū ei; accipitur: q̄ hac frequēt; vtinur i orōne. ¶ Verbo accidūt octo. Genus/ modus/ tpe/ cōiungatio/ figura/ spec-
es/ nūerus/ et p̄sona. ¶ Gen; ubi est qualitas qua cognoscitur cui;

*Genera x̄borū.
Actiuum.*

¶ sit gñis. ¶ Genera x̄borū precipua sunt duo. Personale et impersonale.

¶ Personale verbū est quod numerum habet et personam.

¶ Gen; verborū personaliū sunt quinq;. Actiuū/ passiuū/ neutrum/ cōe/ deponēs. Actiuū est q̄s in o declinēs/ facit et se passiuū in o. vt amo amor: pōt actū rei ratio-
nalis vt plurimū post se regere. facio tñ cū cōpositis (nisi a in i vertāt: vt cōficio/ cōficio: passiuā habent terminata in io. vt facio fio/ calefacio calefio. Excipiuntur præterea quedā defectiua: odi noui cepi et memini: que voce passiuā carent.

*Passiuum.
Neutrum.*

Passiuū est q̄s in o declinēs ab actiuo formatur: vt amor ab amo.

Neutrum est q̄s in o declinēs nō pōt facere passiuū in o: nec regere actū post se rei rationalis. ¶ Quamq; sum es fui cū cōpositis et multa defectiua nō declinant in o sunt verba neutra: licet impopie.

*Neutrum qua
duplex.*

¶ Verbum neutrum in o declinens est quaduilex. Transitiuū/ absolutū/ neutropassiuū et neutrupassiuum.

¶ Neutrum transitiuū est q̄s in o declinēs actionē sīgt: et actū post se regit illi; dicti-
onis in quā trāsit act; ubi: vt aro terrā/ p̄deco piscē/ ceno ferula multa. Quinsmo di quog; neutra que actū patiētē post se flagitant habent tertias passiuorū voces vt aratur arantur: bibitur bibuntur.

*Neutrum absolu-
tum.
Neutropassi.*

Neutrum absolutū est quod actiuū non regit: vt sto/ nisi figurate.

Neutropassiuū est q̄s in præterito et tēporib; ab eo formatis vocē habet passiuāz quib; in præterito et tēporib; libi coherētib; neutrop; seruat declinationem. Quinq; enim sunt: vt patet in hoc versu.

De verbis.

Audeo cum soleo fio cum gaudeo fido.

¶ Neutrū passivū est quod in o desinē passivam habet significationē: vt caleo fri- Sicutram passivum.
geo. Itā quinq; tamen vapulo/enulo/venio/fio/etnubo: tam significationem q̄ cō-
structionem passivorum habent: vt vapulo abs te/vel tibi.

¶ Cōmune verbum est q̄ in oi desinē nō descendit a verbo in o desinente: et tū ac- Comune.
tionem q̄ passionem sūgt: activorū et passivorū pro significatione simplici cōstruc-
tionem possidens: vt ego interpretor Persium: vel a me vel mihi interpretat Pers-
ius. Et sunt pauca que numerantur in his versibus.

Largior expetior veneror moror osculor hortor.

Criminor amplector interpretor hospitor addas.

Stipulor aggredior abluiscor societur.

Donatus patior inter-communia ponit.

Multaq; præterea veteres communia dicunt.

¶ Deponens est quod in oi desinē nō descendit a verbo in o desinente: et vel actionē Deponens.
vel passionē sūgt: aut hanc aut illam deponit: ideo sic appellatur.

¶ Impersonale verbum est q̄ nō ideo et psona desinē p oi nō ideo et psona ponit pōt

¶ Impersonale verbum est duplex. Activæ vocis q̄ terminatur in t/ vt tedit mīstr; Impersonale.
passive: quod terminatur in tur: vt statur curritur. Et formatur ab omnib; verbis in Activum.
o desinentib; sicut habuerunt pro re agente a tertia persona presentis addita ut passivum.
vt amat amatur: servit servitur. Nullū quidē verbum in oi impersonale: dicimus
enim amatum est: amatum fuit: amatum fuisse: in unica dictione (ne putares duas) vt
ait Siphontius.

¶ Modus verbi est diversa animi inclinatio varios eius effectus ostendens.

¶ Modus verbi est septuaginta. Indicativus/imperativus/optativus/potentialis. Modus.
coniunctivus/et infinitivus.

¶ Indicativus seu interrogativus vel finitivus est per quem rogatur vt ostenditur Indicativus.
ratio vera vel falsa: huic modo servit cōiunctiones q̄q; et si/tamen si/ vt plurimū
etiam dictiones geminat: et cūq; assumentes.

¶ Imperativus est per quem iubetur vel imperatur aliquid: huic modo iungitur Imperativus.
ne q̄ pro non sumitur.

¶ Optativus q̄ et desiderativus dicitur est per quem optatur vel desideratur aliqd Optativus.
huic modo deferuntur oīa/ vt et si q̄ optatur hoc adverbium vtiā.

¶ Potentialis est qui in se includit significationem alicuius illorū verborū: possum vo Potentialis.
lo/aut debeo: cum infinitivo modo verbi a quo descendit.

¶ Cōiunctivus q̄ et subiectivus dicitur est q̄ alterū verbo sibi ascribit: vel alteri necitur. Coniunctivus.
Cui quidē modo creberrime servit cōiunctiones in his sequētib; versiculis.

Anteq̄ & vt postq̄ nisi cum quis vbi donec.

Ansi cum dubitant quasi quin acsiq; priusq̄.

Hæc coniunctivos possunt licet adde quousq;.

¶ Infinitivus modus q̄ et infinitivus et impersonalis ē: est q̄ numeris et psonis care: sem- Infinitivus.
per iungitur alicui modo finito et regit ante se sed non semper scilicet. Nō idē signi-
ficant amatum ire/vel amaturū esse. Alterū est presentis tēporis: vt video te accu-
satum ire me: nunc alterū futuri. vt video te accusaturū esse me: et si accusatum
in me abs te video: accipitur pro eo quod est: video te/vel accusatum ire me: vt ac-
cusatum esse me: vel me abs te accusandum esse.

¶ Tempus est quod quando aliquid dictum vel factum esse sūgt.

¶ Tempus est triplex: p̄teritū/imperfectū/p̄teritū p̄fectū/plurē p̄fectū/futurū/Tempus. Presentis.

¶ P̄teritū imperfectū est q̄ cū p̄fecto tempore aliquid fieri sūgt: vt doceo. P̄teritum p̄-

h et plurē p̄fecti temporis notant: vt docebam.

¶ P̄teritū p̄fectū est q̄ cū aliquid p̄fectam esse vel desisse significat: vt docui.

Octo partes VV.

B, il, f,

De verbis.

- Plusquamperfectum.** Præteritū plusquamperfectū est quod aliqd amplius præterito præteritisse significat: ut docueram.
- Futurum.** Tempus perfectū pro imperfecto nōnime periphrastice usurpat: et aliqui plusquamperfectū futurum tempus est quod aliquid futurum significat: ut docebo.
- Coniugatio.** Coniugatio est consequens verborum declinatio.
- Prima coniugatio est quod in infinitiuo modo actiuo a longā ante re: ut ris/ in scōa psona psona pñs indicatiui passiuæ vocis habet: ut amo amare: amor amaris. Exceptis do cui cōpositis quod habet a correptā: ut circū dare: venūdare: persūdare: satisfacere.
- Secunda est quod in infinitiuo modo actiuo a longā ante re: ut ris/ in scōa psona pñs indicatiui passiuæ vocis habet: ut doceo docere: vereor vereri.
- Tertia est quod in infinitiuo modo actiuo e breuē ante re: ut ris/ in scōa psona pñs indicatiui passiuæ vocis habet: ut lego legere: amplector amplecteri.
- Quarta est que a longā ante re in infinitiuo actiuo vel ante ris/ in scōa psona pñs indicatiui passiuæ vocis habet: ut audio audire: largior largiri.
- Verba anomala.** Verba que regulas harum coniugationum non sequuntur anomala sunt: ut sum/ volo/ fio/ et huiusmodi.
- Figura.** Figure verborum sunt tres. Simplex: ut taceo. Composita: ut conticeo. Decomposita: ut conticesco.
- Species.** Species seu forma verbi est qualitas qua perfectū ab imperfecto seccernitur.
- Perfecta.** Species seu forma verbi est duplex: perfecta: et imperfecta.
- Imperfecta.** Perfecta forma verbi est que sine alterius verbi intellectu/ significationem suam: perfecte ostendit: ut amo: lego.
- Frequētiuū.** Imperfecta forma verbi est que sine alterius verbi intellectu/ significationem suam/ habere non potest. Tria species sunt sex: frequētiuū/ cōtinuatiuū/ desideratiuū/ diminutiū/ inuariuū/ et cum primitiuū/ significato moriuū.
- Frequētiuū est quod in to/ (ut lectito: aut in so cum s/ ut verfo: aut in ro cum r/ ut nero) desinit: et idem significat quod primitiuū cum quadā frequētiōne: ut lectito. i. frequēter lego: verfo. i. frequēter verito: nero. i. frequēter necro.
- Forma frequētiuorum est triplex: prima: verba prime coniugationis ab ultimo supino a in i breuem et u in o versa formant frequētiua: ut impero as/ imperatū imperito as. Scōa: verba que præteritū in gi terminant a scōa pñs psona remota a/ et addita to/ formant frequētiua: ut ab ago gis/ egi agito as: Aliquā tñ ab ultimo supino u in o versa sed ea nō sunt in frequētijs: ut ab ago is: acto agis quo agito as: et sic a frequētiuū aliquā nascūt alia frequētiua: ut a lecto as: lectito as: a cursu accursito as. Tertia cetera verba ab ultimo supino u in o versa formant frequētiua: ut a curro curro: curro as. Sequor: tamē fetor facit: tuor tutor: qro qrito: queso qsito: i. correpta. A nosco etiā venit noto et noscitor/ et sunt quedā recte voce formata tñ in aliam quā suorum primitiuorum significationē trāsire videntur: ut a traho tractor: a cogo cogito: a dico dicto. Itē scitor a sciscitor sunt frequētiua a voce sed non significatione. Omnia frequētiua prime coniugationis sunt et suorum primitiuorum genus seruant: præter scitor/ et sciscitor/ que deponentia sunt. Aliet scio sit actiuum.
- Cōtinuatiuū.** Cōtinuatiuū est quod in sco desinit: ut fidesco: cōualesco et significat nō inchoationem sed incrementū cōtinuū: ut egresco. i. egrior fio: usurpant tñ multa ex his in sco terminantibus pro primitiuū: ut adheresco/ delutesco/ cōcipisco/ labāscō/ dormisco/ cōticesco/ expāuesco/ et ipsa similia: et formant a scōa psona indicatiui primitiuū ad dura co/ ut caleo cales/ calisco/ cis præter hio cui cōpositis quod facit hisco dehisco et fatisco: et plerūq; a verbis neutris descendunt: aliqui tamen a deponentiū mutata rīs in sco: ut a misereor eris/ miseresco: et sunt neutra omnia et tertiæ coniugationis et præteriti vocē habet primitiuorū/ differūt tamen significato præterita cōtinuatiuorum et primitiuorum: ut herba exaruit/ sensus est: si exaruit a primitiuo descendit: quod iam non exaret: sed modo aut olim exarebat: in a cōtinuatiuū descendit: sensus est: quod iam facta est arida.
- Desideratiuū.** Desideratiuū est quod in rio (ut esurio) desinit: et nō meditationē sed desiderium/ significat: ut lecturio. i. cupio legere/ non meditor legere: esurio. i. cupio esse/ non meditor esse/ et formant ab ultimo supino: correpta u. et addita rio: ut lectu lecturio/ ab esu esurio: et sunt quartæ coniugationis.

De participiis.

¶ Diminutiui est quod in lo vel in co desinit: et diminutionē sui primitiui sūgt. vt sorbes sōb illon. parū sorbeo: a sōdio sōdico. i. parū sōdio: hec quōq; pume conu-
tionis sunt: i. genus primitiuorū seruāt. Sed certā founam nō habent nec in omni-
bus verbis in vsu sunt.

¶ Imitatiui est qđ in so vel in or terminatur: vt patrisso: sororisso: philosophor po-
etor: sed illa in so sūgt imitari primitiuū moribus: ista aut in or aliud: vt philoso-
phor: studeo philosophiā significat: poetor: poetice vaco: villicor. i. in villa ago vel
villē presum: horum autem forma incerta est: pume tantū conuagationis sunt.

¶ Verbuū motiui in so desinit et nō sūgt desideriu sed actū corporis cū sūto primi-
tiui: vt viso non desidero. videt: sed eo vel venio ad videndum: capesso non deside-
eo capere: sed eo ad capiendum: et sunt omnia neutra: conuagationis tertici: hec q;
qđ certum formam non habent: nec ab omnibus verbis in vsu sunt.

¶ Numeri verborum sunt duo. Singularis et pluralis.
Singularis est qui supposito singulari iungitur.
Pluralis est qui supposito plurali iungitur.

¶ Personae verborum sunt tres. Prima que supposito pume persone iungitur.
Secunda que supposito secunde persone iungitur.
Tertia que supposito tertie persone iungitur.

¶ Participium est pars orationis declinabilis pro verbo posita genus et
casus habens ad similitudinem nominis: tempus et significationem
ad similitudinem verbi.

¶ Participium dicitur: quia duarum primarum partium orationis
i. nominis et verbi vni participat.

¶ Participio accidunt septem. Genus/numerus/casus/figura/actio/sermo/et figura.

¶ Genus participiorū sunt quattuor. Masculinū/femininū/neutrū/et cōpōne trīs.

¶ Masculinum est quod cum substantiuo masculini generis concordatur.

¶ Femininum est quod cum substantiuo feminini generis concordatur.

¶ Neutrum est quod cum substantiuo neutrius generis concordatur.

¶ Omne est quod cum substantiuo omnium generum concordari potest.

¶ Numeri participiorum sunt duo. Singularis: qui iūgitur substantiuo singulari
Pluralis qui substantiuo plurali iungitur: hec et superior regula habent locum si
participia non ponantur substantiue.

¶ Casus participiorum sunt sex: vt in nomine.

¶ Tempora participiorum sunt tria. presens/prieteritum/et futurum.

¶ Tempus presens est quod in ans vel in eis desinit: vt amās/docēs.

¶ Prieteritū est qđ in tus/sus/rus/vel nus/ desinit: vt amātus/vixit/moritus.

¶ Futurum est duplex. prius/et posterius.

¶ Futurum prius est quod in rus desinit: vt amaturus.

¶ Futurum posterius est quod in dus desinit: vt amandus.

¶ Participiū pñtis tps formatur a prima persona singularis nāri prieti tps:
imperfecti modi indicatui bām/bā/vel rām: cōuersa in o: vt amabā amāe: pote-
rā potens loquebar locutns demōstr presens et absens: et iēs ab iā: et quicns a
quibā cū cōpositis que formāt gerūdia in emidi/do/dū: et gñs participi presens
tps in cūtio: prieter amib qđ facit amibendi et amibentis et supio qđ facit su-
perbiendi et superbiētis. ¶ Participiū prieteri tps formatur a posteriore su-
pino/addita e: vt amatu amatus: prieter mortuus a mortuor.

¶ Participiū pñtis futuri formatur a posteriore supino/additama: vt amatur/
demōstr nasciturus de nascor: ignosciturus ab ignosco: futur? de sum et fio/quod
de formatione est prioris futuri/et signione posterioris futuri.

¶ Excipiūt etiā qđā āba pume conuagationis qđ faciunt supina. in tū vel cū/que
mutāt in aturus: vt domaturus/fricaturus: et ābale in atio: vt domatio/fricatio

¶ Participiū posterioris futuri formatur a prieterito singulari presentis parti-
cipi tempore/tis in dus mutata: vt amantis amandus.

¶ Ab actiue et neutre supinis habentib? duo nascuntur participia/alterū presen-
tis temporis vt legens currēns. Alterū prioris futuri: vt lecturus/cursurus.

¶ Ab alijs tamen que carent supinis vñcū nascitur participiū: presentis tps vt a

Diminutiuium

Imitatiuium.

Motiuium.

Numerus.
Persona.

Genus.

Numerus.

Casus.

Tempus

Formatio par-
ticipi/presentis

Prieteriti.

Prius futuri

Posterioris
futuri.

De participiis.

timeo timens: a studeo studens.

¶ A neutris autē circūlocutione in p̄terito p̄fecto in modū passiui habētibus tria descendūt participia: p̄teritis p̄teritū et p̄ius futurū: vt a gaudeo gaudens gaudius gaudisus: a cenō cenans: cenatus cenaturus.

¶ A neutris v̄ro transitiuis quatuor descendunt participia: vt ab aro arans aratus araturus arandus.

¶ A passiuis quorū actiua habēt supina: duo nascūtur participia: alterū p̄teritū alterū p̄teritis futuri: vt ab amō amat amandū. Ab his tñ passiuis quorū actiua supinis carēt tñ vnicū nascit̄ participiū: p̄teritis futuri: vt a timor timen dū.

¶ A cōi. iij. nascūt̄ participia: vt a largior largies largitus: tur largiendus.

¶ A deponēt̄ tria descendūt participia: vt a loquor loquēs locutus locuturus.

¶ Omnia verbā que carēt supinis carēt participiis que ab eis formantur.

Significatio.

¶ Significatio participij est qualitas qua cognoscitur an actiue/ an passiuē: an communiter significet v̄x participij.

¶ Significōes participiorū sunt due. actiua et passiuā: participia igit̄ q̄ a verbis vim actiua habēt̄ deriuant̄ actionē signat̄: q̄ vero passiuā signat̄ passionē.

¶ Dicēdū tñ nōnulla ex his p̄teritis p̄fectis: et plus p̄fectis ipis aliqñ solū actionē significare et fere oīa a deponētib⁹ aliqñ tñ actionē q̄ passionē: vt oīa q̄ a cōi. iij. deriuant̄ et a neutris quibūsdā: vt p̄ans et cenatus: et a deponētib⁹ aliquor: vt auxiliatus medicatus locutus medicatus comatus imitatus: et raxilla v̄ro futuri in duob⁹/ omnia passionē significant.

Verbum commune quis agat et patiat̄.

Sola per ans ens rus tamen actio significatur.

participia p̄fē
tū ipis actio:
nē aliqñ signat̄.

Dus patitur tantum sed p̄teritum dat v̄trumq̄.

¶ Participia in subiectis versibus sub voce passiuā actiua habent significatiōē.

Actiuum sensum passiuā voce tenebunt.

Hec, circumspectus consilij derata disertus,

Cautus & argutus ignotus sic quoq̄ tutus.

Contentus falsus tacitus profusus & inde,

Scitus discretus iuratus complacitusq̄.

Excretos exoletos defectus adultus.

Quedā partici
pia p̄sentis tē
poris passionē
significant.

¶ Hoc participium inuidēs: ea q̄ a neutris passiuā signatiōē habētibus nascuntur sub voce actiua passiuā habēt signatiōē: vt vapulās cuius affrigēs calens et h̄mōr.

¶ Quedā sunt que cum formā participiorū habeant (quia carēt tempore) sunt nomina dicenda non autem participia.

Nota partici
piorū similia.

Participio similes sunt h̄c voces galeatus.

Scutatus iungas tunicatus p̄leatus.

Baccatus caligatus iunge manu q̄ cleatus.

Estq̄ paludatus penulatus siue togatus.

Prætextatus enim trabeatus iunge comatus.

Addas crystatatus braccatus cum foliatus.

Hastatus stellatus sic lunatus itemq̄.

Littera dans atus & quædam terminat̄ itus.

Turritus cum cernitus pellitus & urus.

participiis v̄s
est a geradiō.

Astutus simul hirsutus cornutus habebunt.

¶ Participia a geradiō differūt: geradiā signat̄ rei administratiōē siue t̄pōrē.

De aduerbijs.

Participia vero cum tempore.

¶ Participiū trāsit in vniū nois qñq; modis. Primo mutatiōe cōstructionis qñ cōstruit cū alio casu q̄ ei⁹ verbū: vt amās virtutē. participiū est: amās virtutis. nō mē est: alicui appetēs. sui profus⁹. Scōdo t̄pis amissionē: qñ nullū t̄ps s̄ḡt: vt amās q̄ amere cap⁹ est: iniferi sunt oēs amātes. Tertio cōparatione vt amās amātiō: amātissimus. Quarto cōpositione vt inoocēs indoctus: qñ participiū cōponit cum prēpōne quia cū verbū nō cōponit. Quinto mutatiōe s̄ḡti. vt amāduz qñ s̄ḡt nō est q̄ amabitur: sed cū qui est dign⁹ amari: vt merito Laudāduz Cicero/ que mutatio etiā in participio actui futuri aliqñ sit. Seneca de naturalib⁹ questionib⁹ nullā quidē mētiōē fecit cometarū prētermisur⁹ si quid explorati apud illos p̄p̄s pretermisurus dixit pro eo qd̄ est talis qui p̄mitteret: nec t̄ps s̄ḡt sed qualitatē hōmis et animi volūtatē. Sciendū autē q̄ quō participia prēteriti t̄pis cōiuncta cū verbis p̄ntis t̄pis prēteriti t̄ps s̄ḡnt. vt lect⁹ es. lect⁹ est. Sic p̄ncipia p̄ntis t̄pis si cōiūgāt vbiis p̄teriti aut futuri t̄pis p̄ternū et futurū t̄ps s̄ḡnt vt amās feci aduertēs

Participium transit in vniū nominis.

Aduerbiū est pars orōnis indeclinabilis q̄ adiecta partici- (a uidiā. p̄is: gerundijs vel supinis significatiōem eorū explanat.

¶ Aduerbiū dicitur: quia stat ad verbum. hoc est iuxta verbū.

¶ Aduerbio accidit q̄tuor. Species s̄ḡtio comparatio et figura.

¶ Spēs aduerbiorū sunt due. p̄mitia vt nup⁹. deriuatia vt nup̄rime. Deriuatiuorū spēs sunt decē Denominatia. p̄nominatia cōparatia suplatia di- minutia verbalia simul noialia participialia aduerbialia et prepositionalia. Denominatiua aduerbia sunt q̄ a noibus nascūtur. hec autē a p̄p̄is noib⁹ nascūtur. vt a Tullio Tulliane. aut ab appellationib⁹: vt a duro duriter. aut a vocabu- lis. vt ab ostio ostiatum.

Species.

¶ Nomen autem vnius appellatio multorum: vocabulum vero rerum est.

¶ P̄nominatia aduerbia sunt q̄ a p̄noie nascūtur. vt ab ille et hic istic: ab ille et h̄ illic. Cōparatiua et suplatia aduerbia sunt quoties appellationes a q̄b⁹ veniūt cōparat vt docte doctius doctissime. Et qñ nō possunt oia aduerbia recte cōparari supple- m̄ cōparatiuū et suplatiū cū his aduerbijs magis et maxie iūcto posito. vt ma- gis rite maxie rite: in diminuendo autē cū his aduerbijs min⁹ et minimū. vt min⁹ rite: minimum rite.

Aduerbia pro- nominatiua. Cōparatiua. Superlatiua.

Diminutiua aduerbia sunt que a p̄mitiū deriuantur. vt a tarde tardule: a tar- dius tardiuscule.

Diminutiua.

Verbalia aduerbia sunt q̄ a verbis nascūtur vt a curro cursim. rapio raptim.

Urbalia simul et noialia sunt que a noie simul et a verbo nascūtur. vt a pede et tē- to pedetentum.

Urbalia.

Participialia aduerbia sunt que a participijs siue participialib⁹ veniūt. vt a de- cens decenter.

Participialia. Aduerbialia.

Aduerbialia aduerbia sunt q̄ ab aduerbijs nascūtur. vt a clā clāculū: sepe sepius. Prepositionalia aduerbia sunt que prēpōnib⁹ veniunt. vt ab extra exterius. ab ob- et iter obiter s̄ḡnt statim et specialiter.

Prepositionalia.

¶ Que effertur.

¶ Noia scē dedinatiōis formāt aduerbia a dō casu: in e mutato. vt a doctus docto docte. Et cōtra hāc regulā multa sepi⁹ vsurpauit authoritas qdā eni in dō/ casu formāt aduerbia i o. vt falso sedulo qdā i er et in e. vt a duro duriter: vel dure. A secunda de- Noia adiecta tertie dedinatiōis formāt aduerbia a dō casu/ addita ter. vt a dinatione. mollis mollis molliter: audax audax audaciter vel audacter. hunc tñ excipiūtur fa- cilis qd̄ formāt facile p̄ facili. difficilis difficulter p̄ difficulter. participia et par natione. nicipijs similia mittētia dñi singularē in i/ versā i in er formāt aduerbia. vt sapiē- ti sapienter. prudēti prudēter. ois omnino p̄ omīter. insup ter a trib⁹. quater a q̄tu- or. aliter ab alijs. a sublimis sublimē sublimiter. obiter autē tantisper parūper pau- lisper. et id genus alia cōposita sunt.

formatio ad- uerbiorum.

A secunda de-

A tertia dedi-

ti sapienter.

quater a q̄tu-

¶ Nec aduerbia que sequuntur tam in er q̄ in e effertur.

Humane dure sermo large atq; benigne,

De aduerbijs.

**Prosperiter pure vel abunde siue seuere.
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue
Festiuēq; noue sic asperiter vel amice.**

In a.

¶ Propria nōia scēe declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo o/mutata in a/et addita ne: vt a Tullio/tulliane.

Quedā appellatiua prime declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo assumpta: vt a regula regulatim: ceterua ceteruatim.

¶ Appellatiua scēe declinationis ab appellatō hmoi aduerbia formant o/mutata in a/et addita tim: vt ab ostio ostiatim: a viro tñ sit viritim: a furto furtim: a stricto strictim: a singulis singulatim: vel sigillarim: a primis/pimis/pumum/pumatim: ab annuo annuatim.

In tim.

Appellatiua tertie declinationis formant hmoi aduerbia ab ablatō e/mutata in a/et tim assumpta: vt a grege gregatim: ab agmie agminatim: a capite capitatim.

¶ Appellatiua quarte declinationis formant hmoi aduerbia ab ablatō u/mutata in i/vt a statu statim: a singulis singulim: a raptu raptim.

¶ Quedā nōia prime declinationis formant aduerbia ab ablatō casu a mutata in i/et tus addita: vt medulla medullitus.

In ima.

Quedam secunde declinationis in ablatō mutant o in i: et tus addita: vt a celo celitus: a fundo funditus.

Significatio.

Quedam tertie declinationis in ablatō mutant e in i: et tus assumpta. vt radice radicatus: stirpe stirpitus.

Significatio aduerbij est q̄litas q̄ per signū vnum aduerbium ab alio discernit: Significationes aduerbiorum sunt multe: aut enim loci/ aut t̄p̄is/ aut numeri/ &c. vt infra patebit.

Aduerbia loci sunt: hic illic istic hac quo qua vbi int? & foris intro et foras obuiā.

Aduerbia localia: aut in loco signit/ aut de loco/ aut per locum: aut ad locum: aut h/ suis locum/ aut vsq; ad locum.

In loco.

Aduerbia signitia in loco sunt ista: hic istic illic intus foris ibi ibidē alibi alicubi/ vsq; usq; scubi/ necubi nūcibi vbiq; vbiq; supius inferi? et habēt suū questituum vbi. Ad hanc signitōē referri possunt ppria nōia vbiū vel pagorū signitia in loco aduerbialiter in gō siue dō posita: vt sui Padue/et Carthagini.

De loco.

Aduerbia signitia de loco sunt ista hinc illinc istinc inde aliunde sicunde necunde alicunde superne inferne vndiq; vtrinq; hec habēt suū q̄situum vnde. Ad hanc signitōē referri possunt nōia ppria vbiū vel pagorū signitia de loco aduerbialiter in ablatiuo posita vt venio Roma.

Per locum.

Aduerbia signitia p locū sunt ista: hac illac istac aliqua illa ea siqua nequa quacūq; quauis vtracq; vtrius hec hnt pprium questituum qua. Ad hā signitōē referri possunt ppria nōia vbiū vel pagorū signitia p locū aduerbialiter in ablatō posita: vt transco Roma/ veni Roma: et nonnūq; in actō euz pponūt: vt veni per Romanam.

Ad locum.

Aduerbia signitia ad locū sunt ista: huc illuc istuc intus foras r̄q; usq; eodē siquo nequo alio aliquo vtroq; quouis q̄cūq; hec habēt suū q̄situum quo. Ad hā signitōē referri possunt ppria vbiū vel pagorū signitia ad locum aduerbialiter in actō posita: vt vado Patnam.

Versus locum.

Aduerbia signitia versus locū sunt ista: hōsum istosum illosum dextrosū sinistrorsū deorsū retrosum seorsū aliosū nequorsū deorsū versus sursum vsq; sursum versus vtroq; versus quoquo versus/ et habent suū questituum quorsū. Nōia tñ ppria q̄ appellatiua significātia vers? locum p nobis in actō ponuntur postposita versus: vt vado Romā versus locum versus Marcū versus.

Usq; ad locum.

Aduerbia significātia vsq; ad locū vt vsq; ad t̄p̄s sunt ista: hacen? huc usq; istuc usq; illuc usq; vsq; quousq; et hmoi: hec habent suū questituum quousq;.

Nōia ponuntur cum vsq; vt vado vsq; Roman.

Sūt qdā aduerbia localia q̄nō ad vnā solam sed ad variā signitōē referri pnt: vt peregre pone supra infra super extra ultra citra: vt peregre transco: peregre veni q

De aduerbijs.

¶ Que sint aduerbia tpis: hodie tunc nuper heri cras aliqui olim tunc quum dum
tam semper mane modo vespere tantisper aliquantisper interdum.

Que numeri: semel bis ter quater nonies decies vices millice.

Que ordinis: inde deinceps denique deinceps postea preterea primum primo secundo
do vicissim quod et separandi est.

Que negandi: haud neque non minime neutique nequaquam.

Que affirmandi: etiam quidni profecto quippe certe scilicet.

Que optandi: utinam o si vti csi pro utinam.

Que concedendi: licet csi.

Que adulandi: fides amabo.

Que iurandi: pol castor mcherde medius fidius.

Que demonstrandi: en ecce eecum eecum.

Que interrogandi: cur quare quameobrem quid qui utrum num non nonquid.

Que dubitandi: forsitan forsitan fortassis fortasse.

Que prohibendi: ne

Que ciuitatis: forte fortitui.

Que similitudinis: quasi seu tanquam vt vcluz veluti sic sicut sicuti prout pinde ad,

Que vocandi: deus eodum.

Que respondendi: deui

Que congregandi: simul vna pariter communiter.

Que eligendi: potius imo.

Que hortandi: eya age agite.

Que separandi: seorsim vicatim vtrinq; sigillatim scimote paulatim scissim

Que qualitatis: bene pulchre oino care viliter miseri morose perperam expedito.

Que quantitates: multum plus minus parum satis nimium nimis valde.

Que comparandi: tam et quam magis maxime.

¶ Gradus comparationis sunt tres. Positivus/comparativus/et superlativus.

Que sunt aduerbia positiui gradus: docte pulchre fortiter.

Que comparatiui: doctior pulchrior fortior.

Que superlativi: doctissime pulcherrime fortissime.

¶ Multa ex predictis aduerbijs q; varia signa sub varijs speciebus aduerbijs loca:

ri possunt: vt hic potest et tpis esse aduerbium et loci: et sic de multis alijs.

¶ Figure aduerbijs sunt tres: simplex: vt diu huc: coposita: vt interdum adhuc: de figure.

coposita q; a copositis deriuantur: vt a benignus benigniter: a misericordia miseri

toriter: ab indocto indocte: ab efficaci efficaciter.

Intro foras verbis quæ signant ad loca motum.

Coniungi possunt, alijs iungas foris intus.

Intus et foris intro et foras hoc intersunt: intro et foras iunguntur xbis aut participijs: Intro intro.

prie signantibus motu ad locum: intus vero et foris iunguntur xbis aut participijs: Foris foras.

significantijs permanentiam aut motum in loco.

¶ Aduerbia loci possunt poni pro aduerbijs temporis: sed non eduerso.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit.

Sæpe ne pro nunquid e vel s sed demere debes

¶ Ne dictum in vocali finientia aut s littera terminatu solet adiungi: et tunc nūcā

significat et e vel s apocopa vt mihi ne: dixi ne: vidi ne: l. vides ne.

ecense. l. censes ne: idem apud Terentium in vsu frequenti est.

¶ Ne et nūcā idem signant: sed hoc intersunt: qñ xō sit interrogatio p nō id verū existimō.

quod queritur. Ter. ¶ Ne ego te vidi Dæmonis pessime capiti exciperet qñ xō sit in

terrogatio per nūcā: supponimus id falsum esse quod queritur.

Affirmat non pro nunquid querendo negat num.

Non ego te vidi, num mea dicta negem?

¶ Indices et quotidiē hoc intersunt. Indices semper verbis incrementum signant:

et comparatiuis iunguntur: quotidie vero istis et alijs.

Ne cū dictione

in vocali finita

Non et nūcā.

Indices et quotidiē

De coniunctionibus.

Quotidie iungi quævis sibi verba repossunt.

Inq; dies medius gradus, incrementaq; signans.

Priore.
Obuiam.

Priore insuper signat et priore cum/cam/id/cos/eas/vel ea.

Obuiam est aduerbiū: et semper iungitur verbis motū ad locū signatib⁹: vt venio tibi obuiam. i. obuius tibi. q̄ scia multis alijs modis dici potest: vt obuius tibi: obui⁹ sibi tibi: obuiū me tibi fero: obuiū fortuna me tibi obtulit: occurro tibi.

Scilz. **Uidelz.**

Scilz et videlicet videtur significare id qd̄ certe: sed fere per quādam amaritudinem et derisum. Interdū etiā sine ea: interdū post relatiuū quomodo quidē: poni solet nōnunq; et ante vel sine relatiuo: vix tamen apud doctos reperies vulgo vsitataissimum modum.

Priore cōtinuo et statim signat subito vel cito: signat etiā nō ideo qm̄ iungunt negatio: vt nō cōtinuo si furti aliquis accusatur: damnare eum iudex debet. i. nō ideo.

Necesse.
Necessario.
Paulominus.

Necesse et necessario hoc intersunt: necessario quilibet sibi verbū adiungere potest: necesse nō tñ verbū substantiuū: vt necessario oēs morimur: necesse est omnes mori.

Paulomin⁹ vna dictio. i. fere. vnde Psalmista. Paulomin⁹ cōsummauerunt me in terra. Paulo min⁹ due dictiones. angli a ly de lesse. Idē. Ministri eū paulo minus ab angelis. Quatin⁹ i scriptū p vt ponitur: cū e/qm̄ vel quātū significat.

Dum.

Dū tria signat: tñm̄ nō donec et q̄dū: et qm̄ quasi syllaba adiectio ē adiectiue q̄dū/agēdū. Sed dum p q̄dū indicatiuo: p donec coniunctiuo seruit.

Minus.

Minus aduerbiū cōparatiui grad⁹ cū positi noie iunctū facit signū contrarium. Teren. hoc nemo fuit minus ineptus. i. prudentior: minus etiā: p nō ponitur quādo iungitur cū sin: vt sin minus. i. si non: et cū quo: vt quo minus. i. vt non.

Quoad.
Usq;quo.

Quoad significat quousq; q̄dū quando et quātū.

Usq;quo penultima correpta signat vndiq; q̄dū donec simul et aliquando.

Simul significat pariter et postq̄.

Non solum.
Non modo.
Non tantum.

Isthæc non solum non tantū non modo possunt.

Sed vel verum etiam iungi vel sed quoq; post se.

Quod minus est poniq; prius, maiusq; subire.

Vt res non tantum, sed pro te animam quoq; fundam.

Maius vult præ se nedum minus & sibi subdi.

Vt vitam pro te nedum res fundere possim.

Cunq; negans iunctum his structura reciproca fiet.

Nedū.

Nedū pro nō solū ponitur: sed nedū nūq; vsurpatur nisi quū de duob⁹ loquimur quorū alterū mai⁹/alterū minus est: tñm̄ i semper i posteriori parte pponitur nō solū in pōi parte ponitur: vt nō solū vulnerant patrē: s; etiā interfecit: dicēdū p nedū: patrē interfecit nedū vulnerant. Et qm̄ negatiuū cū his iungitur reciproca fiet constructio et tñc maius precedet non solū. nē. i. min⁹ sequitur: vt nō solū nō te amo sed ne diligo quidē: hic sciētū nō sibi cōparat nedum virtutem non colit.

Quāprimum.
Modo.

Quāprimum signat celeriter et postulat vñ verbū: cūprimum vbi primum et vtpri-

Modo sumitur pro aliquando/pro solymodo/et pro iamunc.

Potestas.

Coniunctio est pars orationis in dedinabiles dictiones vñ sententias annectens.

Coniunctio dicitur a coniungendo: quia vel dictiones vel sententias simul coniungit.

Coniunctioni accidunt tria. Potestas, figura, et ordo.

Potestas cōiunctionis est qualitas q̄ ei⁹ signatione officij in oratione ostendit.

Potestas cōiunctionis decē et octo partes diuisa est: vt infra patebit.

Copulatiua est que sensus et rēa coniungit: vt discernis et sapiens fuit Cicero.

De coniunctionibus.

- ¶ Copulatiue coniunctiones sunt iste: etq; atq; ac ast quoq;.
- ¶ Disiunctiue coniunctiones sunt iste: aut ve vel ne nec an neq; seu siue. hec autē in tres partes diuiditur: in subdisiunctiuam, dubitatuam, et interrogatiuam.
- ¶ Subdisiunctiua est que licet vocē habeat disiunctiuam vtriusq; tñ esse sigt: vel si mul: vt Alexander siue Paris: vel discrete: vt tota die legi vel scribit.
- ¶ Dubitatuua est que omni nota disunctionis dubitationem significat: vt aut p: desit aut non.
- ¶ Interrogatiua est que cum nota disunctionis dubitationem cum interrogatioue significat. Uerg. Eloquar an illeam?
- ¶ Interrogatiue coniunctiones sunt iste: an ne neque an ne nonne.
- ¶ Expletiuua que et copletiuua dicitur: est que ornatus causa vel metri nulla significationis necessitate ponitur: vt enunuiro, daue.
- ¶ Expletiuue vel copletiuue coniunctiones sunt iste: quidē eodē vero aut qd; scilz nimirum pfecto. hec autē in duas partes diuiditur: i ap. pbatuua: distributiua.
- ¶ Approbatuua est que rem approbat et affirmat: vt equidem merui.
- ¶ Distributiua est que diuersa diuersa distribuit: vt ego lego: tu vero dormis.
- ¶ Electiua est que ex diuersis propositis aliquid eligi ostendit: vt diues volo esse, magis q; pauper.
- ¶ Electiue coniunctiones sunt iste: q; ac et atq; quando sumuntur pro q;.
- ¶ Aduersatiua est que aduersum conuenienti sigt: vt quis neq; peccatus constat.
- ¶ Aduersatiue coniunctiones sunt iste: sed tamen q; q; quis est tamen etiam si: at verum quando pro sed ponuntur.
- ¶ Abnegatiua vel exceptiua est que rem aliquā causa impeditam fieri nō posse ostēdit: vt nisi adesles nihil comederem.
- ¶ Abnegatiue vel exceptiue coniunctiones sunt iste: ni nisi qm alioquin ppter q;.
- ¶ Diminutiua est que diminutionē sigt: vt si non potes legere saltem scribe.
- ¶ Diminutiue coniunctiones sunt iste: saltem ne nec atq; aut et vel pro saltem.
- ¶ Causalis est que causam vel ordinē rei precedentis adsequentem significat.
- ¶ Causales coniunctiones sunt iste: q; quāptōpter qm qppe cui eten nā nāq; quādo: quidem siquidē quatenus vt q; ne neu neue si quum et qm sumpto pro quia.
- ¶ Hec autem in quatuor partes diuiditur: in continuatiuā, subcontinuatiuā, adiunctiuā, et effectiuā.
- ¶ Continuatiua que et condicionalis dicitur est que continuationē cū dubitatione iuncta indicatio ostendit: vt si sterit dormit.
- ¶ Subcontinuatua est que causam continuationis non cum dubitatione rem cōsentiam ostendit: vt qm ambulat mouetur.
- ¶ Adiunctiua est que sic esse vel non esse dubitante subiunctiuus adiungitur: vt si veneris multa commoda ferca.
- ¶ Effectiua est que ex causa pcedētē sigt effectū: vt domus fortis est nā ex ligno et la pide fideli constat: hec tñ pōt reduci ad subcontinuatiuā.
- ¶ Collatiua rationalis vel illatiua est: que ex premisso sermone rationes ostendit: vt tu es homo ergo mortalis.
- ¶ Collatiue rationales vel illatiue coniunctiones sunt iste: ergo ideo igitur itaq; p: in pinde: quocirca propterea idcirco.
- ¶ Eadē coniunctio pro varia sua significatione modo illius modo alteri est potestatis.
- ¶ Figure coniunctionum sunt due: Simplex vt at sed/et. Coposita vt atq; sed/et. Figure.
- ¶ Simplex coniunctionum est qualitas demonstrans que preponi que ve subiungi coniunctio debeat.
- ¶ Odo coniunctionis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/et communis. Odo.
- ¶ Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungunt. Et ponit tribus modis.
- ¶ Coniunctiones ordinis prepositiuus sunt iste: at ac ast sed atq; aut vel ne neq; etc.
- ¶ Subiunctiuus ordo est in quo postponitur coniunctiones istis que coniungunt.
- ¶ Coniunctiones ordinis subiunctiuus sunt iste: q; ve ne autē quidē quoq; verū et chon

De coniunctionibus.

Communis ordo est in quo nunc proponitur nunc postponitur coniunctio.

Coniunctiones ordinis communis sunt relique omnes.

Et ponitur quinque modis. Primo modo copulatiue: ut homo et animal. Secundo modo /
oena causa ponitur: ut et prudens et fortis fuit cetera. Tercio disiunctiue: ut legere
et non intelligere est negligere. Quarto successiue: ut bibit et comedit. Item Iesus se-
debat super puluam et super asinum: id est aliqui super puluam et aliqui super asinum. Quinto expositiue
pro id est. Quidam. Hanc deus et lites melior: natura dixerunt: id est melior natura. Item
titulari multis modis quod pro id est ponitur et est figura. Epitaphia: quod dictio ut o se
quens exponit precedit: ut Bernardus. Est Epitaphia exponens dicta priora.

¶ Coniunctio copulatiua tribus modis discipulat. Primo modo quod dictiones copulas
claudentes eandem construendi rationem non habent: ut hic liber est meus et frater meus.
Cicero erat eloquens et magni ingenij. Secundo quod sequitur dictionem varios casus ex-
ponit: ut tu es dignus laude et premio. Tercio quod mediatur inter duo nota locum /
diuersi numeri aut dedicationis: ut Cicero stans Rome et Athenis.

Ordinis & medijs, semperque est postpositiui.

Enclitice voces que pro &, ne pro an, ueque pro vel.

Scribi et proferri cum vocibus immediate.

Praeiuictis debent, simul ultima syllaba vocis.

Quae perit ijs acui, debent ipsaeque grauari.

¶ Et quod hoc interstunt penes ordinem. Nam et interponitur / quod vero postponitur: cum sit
vox enclitica et facit syllabam precedentis acui et seipsam grauari.

¶ Coniunctiones enclitice sunt tres: pro et ne pro an, ueque pro vel et perit immedia-
te cum dictionibus precedentibus tanquam syllabae adiectiones: ut tuque, tunc, tunc.

Ac simul atque notat quod, post secus ac aliorum.

Post aliter, mediusque gradus generis quoque neutri.

¶ Ac et atque quod ponuntur pro aliter aliorum vel secus: accipiuntur pro quod: ut aliter
est ac dictis. Vergilius. Haud secus ac iussi faciunt: et sepe post comparatiuos gradus
neutrius generis.

Dic vel pro quis etiam saltem quoque suo.

¶ Vel sumitur pro etiam / pro saltem / pro suae et quia.

Ne signat valde, vel certe, non, simul ut non.

Quum signat nunquid / vox est enclitica semper.

¶ Ne ponitur pro certe. Terentius. Ne iste haud mecum sentit. Pro non / quod nunquid imperi-
atius modo: ut ne pete firmitas pacis dissolvere leges. Pro ut non / vel quod non: ut oia
ne facias. Quos interrogatiue ponitur pro an: et tunc semper postponitur enclitice: ut tunc
ille es Eneas quod Dardanio? nichil est. Ponitur etiam pro valde. Terentius. Fa-
ciunt ne intelligendo: ut nihil intelligant / hoc est valde et curiose intelligendo.

¶ Ne dubitatio sine interrogatiue ponitur cum precedente: ut sic faciam, neque
ignoro. Pro ammonet an superuacue tunc additur: sic ignoro an faciam neque.

Nec neque quum gemine verbum plurale reposcunt.

¶ Nec et neque cum duobus suppositis singularibus geminate verbum exigunt plu-
rale. Terentius. in Adolphis. Per si neque ego neque tu fecimus: non sunt egestas fa-
cere nos.

¶ An interrogatiue frequenter ponitur: quod est dubitatio: ut dubito an videri
an motus sit.

Quod signat quantum gradui iunctum postitue.

Atque superlato valde nisi quando sequatur.

Hec, possum valeo queo tunc quantum quia signat.

¶ Quum istis positis quod signat. Quod autem iungitur superlatiuis id est quod

Coniunctio copu-
latiua tribus
modis inter di-
uersos casus
ponitur.

Enclitice con-
iunctiones.

¶ Et quod

Ac atque

¶ Ne

Nec neque
¶ An

¶ Pro quantum
¶ Et valde.

De prepositionibus.

valde mihi sequatur aliquid istud: possum vales atque quocumque tunc quod si signum quantum/
ut si breuissime potero sententiam rescribam.

Quin etiam signat, qui non, cur non, simul & non.

¶ Quin trifariam accipitur. Primo pro quinctus siue atque etiam idque fere cum indicati- Quin.
catu. Secundo pro ut non vel qui non seu quominus: et id cum substituto. Tertio pro
cur non: id autem interrogatiue et cum indicatuo.

Si pro utinam sumas pro non sic pro quia quis.

Finito seruit si certum quando notabit.

Incertum signans coniunctiuum sibi poscit.

Si prius exposcit, sin posteriusque locari.

¶ Si sumitur pro non/ pro quia/ pro quis et pro utinam. Si quando ponitur dubi- Si multa signa
tatiue coniunctiuo seruit: quando vero non indicatuo. Si et sin hoc interstunt. Si
priori orationi iungitur sin autem posteriori.

¶ Siquidem. I. certe siquidem. I. quia.

Est cum tametsi quod quis licet vsu.

Distant, illa modo primo tria iunge priora.

Principio & libri sententiae epistolae ue.

Postposita interdum a nihilo pendere reperta.

Postponi semper duo posteriora reposcunt.

Et coniunctiuum raroque modum sibi primum.

¶ Quia/est/ tametsi/ sine clausula semper iungi possunt: et ut plurimum indicati- Est.
Tamet.
Quia.
uo seruunt: licet et quia primas reliquit clausulas: indicatiuoque rarissime seruunt.

Disiunctiua secat sensus, iungit quoque voces.

¶ Coniunctiones disiectiue voces iungit: sententias vero disiungit. ¶ Pro signa-
tificat vero: aliter interdu longè valde: certe postea et ultra/ et tunc aduerbiat.

Seu pro vel petit s, pro sicut scribito per c.

¶ Seu scriptum vel signum. Cui scriptum/ sicut et aduerbium similitudinis est. Seu.
Cui.
Sicut.
Nec.
Ceterum.
Utrum.
Nisi.
Pictum.

¶ Nec et neque signum ut non. Nec. ¶ Cui populi antiqua sua religioe fieri. Quid?
Nec operis famam possit delere vetasti.

¶ Ceterum et verum nota coniuunctionaliter posita sunt pro sed: verum nomen pro coniu-
nctione interrogatiue etiam ponitur.

¶ Ita aduerbiis affirmandi est et aduerbiis similitudinis: et conuicio rationalis.

Quippe relatiuo qui pulcre iungitur & quum.

¶ Quippe eleganter iungitur huic relatiuo qui/que/quod/ et huic aduerbio quum/ut
quippe qui/quippe quum.

Ni nisi praeterquam similes connectere casus.

Assoleant, praeter quartum semper sibi poscit

¶ Nisi nisi praeterquam praeter hoc interstunt: nisi/ et praeterquam quibus casus praeter
vero accusatiuum possidet.

**Prepositio est pars orationis indestinabilis quae aliis partibus oratio-
nis in appositione vel in compositione serme preponitur.**

¶ Prepositio dicitur a praeposendo: quia ceteris partibus orationis
similis est praepositi praeter tempus: quae nunquam in appositione nec in compo-
sitione praeposita inueniuntur: quod tamen fieri contra praepositionis naturam. Alio
attestatur.

¶ Prepositioni accidunt tria. Causa signa et ordo.

¶ Causa praepositionis sunt tres: genitua/ actio/ et ablatiua: non enim quae praepositiones Praepositiones res
sunt tres casus
casum regunt sed (subpositio testis) casum deseruiunt.

¶ Praepositiones deseruientes genitiuo casui sunt istae. p. unde postpositio. et tenus.

De præpositionibus.

¶ Præpōnes deferentes accusatiuo casu sunt iste: ad apud ante/ aduersum/ aduersus/ cis/ extra/ circum/ circa/ contra/ erga/ extra/ infra/ inter/ intra/ intra ob/ pone/ per/ prope/ sub/ post/ trans/ ultra/ supra/ p̄ter/ circiter/ vsq;/ versus/ propter/ secus/ penes/ p̄dic/ et postp̄dic.

¶ Præpositiones ablatiui deferentes sunt iste. a ab abs cum coram clam de/ et pro p̄e palam sine absq; tenus.

¶ Præpōnes que nūc actō nūc ablatō deferunt sunt iste: in sub super et subter.

In/ sub/ super/
et subter.

¶ In sub super et subter/ qñ iunguntur verbis aut participijs significantib⁹ motum ad locum/ accusatiuis: quando vero alijs/ ablatiuis iunguntur.

¶ Super cum contiguatione plerumq; vult accusatiue ablatiui.

Præpōnes sepa-
rabiles et inse-
parabiles.

¶ Præpōnū alie sunt semper separabiles: alie semper inseparabiles: alie vero cōes.

Præpōnes semper separabiles sunt iste: apud penes sub absq; sine: cū quibusdā alijs.

Præpōnes semper inseparabiles sunt iste: am di dig re se co con.

Relique nunc separabiles nunc inseparabiles inueniuntur.

¶ Figura præpositionis est duplex. Simplex vt abs. Composita vt absq;.

Ordo.

Ordo præpositionis est qualitas demonstrans que præponi/ que vt supponi præpo-
sitis debeat.

¶ Ordo præpōnis est triplex. Præpositiuus/ subiunctiuus/ et communis.

Præpositiuus ordo est in quo præpositio suo casuali præponitur.

Subiunctiuus ordo est in quo præpositio suo casuali postponitur.

Communis ordo est in quo præpositio nunc præponitur/ nunc postponitur.

Ordinis subiunctiuus sunt iste: vsus/ vsq; tenus. Cū ordinis est communis. Cetera ho-
(nisi contra acciderit aliqui licentia poetica sunt ordinis præpositiuus.

¶ Cum postponitur ablatiui istorum pronomin: Me te se nobis et vobis: et ablatiui
huius relatiui qui/ que/ quod.

Potestas præpō-
nis in cōpōne.

¶ Quā vim habet præpō in cōpositione aut cōplet: vt prædarius. aut mutat: vt pi-
us impius. aut minuit significatum: vt tristis subtristis: aliqui tñ posita præpōne in
cōpositione/ compositum pro simplici ponitur.

Tenus cū gō
vel ablatō.

¶ Si due præpōnes casuali præcedant posterior casum regit: vt veni de ultra ma-
re/ de positis ante acceptis cum.

Postpositum sexto iungas tenus & genitiuo.

Qui rerum est geminum sic singlariq; carenti. Perottus

¶ Tenus cum ablatō cōstruitur. Ut in illo Vergiliano. Summo ten⁹ attigit ore. Et
cum gō plurali q̄ est reru geminarum. Verg. Et curum ten⁹ a mēto palearia p̄-
dent. Vel nominum caritum singulari numero: vt Athenarum ten⁹. Quidā tamē
dicunt illū gōni poni loco ablati more grecorū/ qui carent ablatō.

Tenus significat vsq; ad: vt collo tenus. i. vsq; ad collum: aurum tenus: id est vsq;
ad aures.

Where præpōne.

¶ Where præpōnes et aduerbia hoc intersunt. Where præpōnes sunt iste: q̄ casib⁹ ser-
uiunt: et sine illis in appositione. i. extra cōpōnē cōgrue poni nō pōt. vt ad/ de.

¶ Aduerbia casalia sunt que etiam casibus more præpōnū seruiunt: et sine casib⁹
posita aduerbia sunt: vt pone subito conuincit coram data copia fandi.

Ad.

Ad signat iuxta contra pro præter apud q;.

Circiter & propter pro valde & comparat vsq;.

¶ Ad sumitur pro iuxta: vt habitat ad summa. i. iuxta summa. Pro aduersus vt
ad in aduersos. Pro cōtra vt ad hostes pugnat. i. cōtra hostes. Pro circiter: vt ad
tria millia. i. circiter tria millia. Pro propter: vt ad aliquid venisti. i. propter quod
pro propt̄ ad tempus. i. pro tēpore. Pro valde: vt ad in admiror. Et pro in compa-
ratione: vt nihil est ad fratrem. i. in comparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum inq; aliquando.

In signat iunctum cum nominibusq; locorum.

Apud.

¶ Apud aliqui sumit pro in/ et pro cum. Pro in qñ iungitur nob⁹ locorū: vt apud fontē.
i. in foro. Pro cum qñ p̄sonis iungit: vt apud magistrū. i. cum magistro. Et nūm q̄

De præpositionibus.

functioni cum personis significat: vt apud Terentium. i. in Terentio.

Ante locum tempus personam significanti.

Præ iungas, sed persone tantummodo coram.

Præ signat propter necnon quandoq; præesse.

Omnibus adde palam, iungas genus id reliquisq;.

Aduerbi in morem/ pone interdum sine casu.

Ante coram præ et palam hoc intersunt. Ante præponit nobis signat locum/ tempus/ aut

personam. coram vero tantum personis. præ aliqui notat causam/ vt præ dolore. i. propter dolorem.

aliqui præeminentiam: vt præ ceteris præ alijs. Palam vero signo vniuersali præponit.

vt palam omnibus: et aliqui profertur sine aliquo/ casuali: vt dic palam.

Cis fluuij aut montis proprijs dato, citra alijsq;.

Interdum ponas ornate pro fine citra

Cis et citra hoc intersunt. Cis semper iungitur nominibus proprijs flumini/ aut Cis.

montium. citra vero alijs.

Nominibus iungas aut temporis aut fluminum.

Circiter, ast alijs circum circave quibusuis.

Circiter circum et circa hoc intersunt: circiter iungitur nominibus numerorum aut Circiter.

temporis. circum et circa vero alijs.

M perdit circum vocalis quando sequatur.

Consona quum sequitur circum tunc m retinebit.

M mutatur in n quoties sequitur c d q t.

Circum quum componitur cum dictione incipiente a vocali m abijcit vt circueo circanum.

nis/ circumi/ circosinatus: si vero cum dictione incipiente a consonante componatur m ma

net integra: nisi c d q t sequatur: tunc m mutatur in n.

Aduersum aduersus contra erga in diuidit vsus.

Erga sume bonam in partem, contra malam, sed.

Aduersum aduersus simul in sumas in vtrang;.

Aduersum aduersus/ contra erga/ et idem signat vsu tamen sic differunt. Erga enim semper

per in bonam partem sumitur. Contra in malam partem: aduersus aduersum et in/ tam in

bonam partem quam in malam sumi possunt. Extra ponitur aliqui propter. Terenti. in

phor. Nec cognatis extra vnam ancillulam quisq; aderat: extra. i. propter.

Ob signat propter quum sumitur appositue.

Sed signat contra vel circum in compositura.

Et veteres legimus pro ad posuisse/ & obire.

Ob in appositione signat propter. Virg. Cum ob auspiciu infausti moris/ Auspicio/

compositione vero contra vel circum signat: vt ob ambulo/ obduro.

Per signat valde quoties cum nomine iunctum est.

Signat cum verbo iunctum vel participante.

Ad finem, siue in toto producere quicq;.

Appositum propter signat sic per mediumq;.

Per in compositione iunctum cum nobis signat idem quod valde cum verbis aut participijs

signat: et interdum propter sumitur: vt apud Terentium. Nec per etatem tamen potuit

ratet per aliqui sumitur putatur: vt per fidem.

Nunc post, nunc intra, nunc pro notat inq; secundum.

Secundum.

C. iij.

De præpositionibus.

¶ Scdm multa sñt. Primo sñt positi fm Platonē loqī fm Pythagorā dispoſito
aliqui sñt iuxta. Uerg. Dulcib⁹ ille quidē illecebris et plena secundū flāmā: accepti
vult⁹ fm aurē. i. iuxta aurē sumit etiā qñq; pio p: vt fm te/itē do fm me indica. i.
p me te: fm etiā pio in ponitur. Cicero fm quietem visus est repente. i. in quiete.

Trans in compositis perdit nihil, his nisi demptis.

Trano traicio trabea & traducere trado.

Trano.

¶ Trās in cōpositione manet integrū: qñq; dictionib⁹ exceptis: trano/ae: traistio/
eis/trado/ie/traduco/cis/et hec trabea. i. vestis regalis: de frang et beo/as

Præter compositum verbo: iuxta notat, atq;

Præter.

Casibus appositum: signat nisi vel sine contra

¶ Præter cōpositū sñt iuxta: vt perterfuit. Præter nisi et sine/ et qñ cōtra sñt. Tr.
Ut præter cuius morem adolegem et sui voluntatem patris tamen hanc habet
reſtudeat cum summo probio.

Pio.

Pro signat propter, valde, in, iuxta, atq; secundum.

¶ Pio sumitur pio in: vt pio tribunali. i. in tribunali: pio propter: vt pio precibus
pio iuxta vel secundum: vt pio viribus. pio valde: vt in piomercor.

Pra.

Præq; notat propter, præ comparat & notat ante.

¶ Præ aliqui sumit p valde. angl⁹ (outaken) vt pducēs (out taken ryche) et in idem
p ante: vt p p ceteris amari. i. ante alios: aliqui vero in cōparatione. Teren. Ducit
lū p me cōtempſit. i. in cōparatione ad me. interdū pio ob vel ppter: vt nō possit
domire pte dolore dētū. i. ob vel propter dolorem dentium.

Uisq;

Nominibus proprijs iunctum postponitur vsq;

Appellatiuis iunctum præponitur vsq;

¶ Uisq; iunctū nominib⁹ appellatiuis præponitur casuali: vt vsq; ad monasteriū:
vsq; aut iunctū nob⁹ ciuitatū vel vrbū: semper postponitur casuali: vt Londinū
vsq; (vp to London) Conueneriam vsq;.

Pro

Appositum notat in contra super vsq; ad & inter.

Pro erga compositum non valde intra ad quoq; contra.

¶ In sumitur pio valde: vt apud Terentiū. manius. i. valde amicus: p nō aut pri
uacine: vt in iulius. i. nō iustus/impudēs. i. nō pudēs. p inter: vt mediſq; in multis
bus ardet. i. inter multos pio cōtra: vt in hostes. i. cōtra hostes. p ad: vt in os dicas.
i. ad os pio pio: vt in monumentū dedi. i. pio monumento: et aliqui sñt ad locū: i. loq;
es: ad personam: et in persona.

Sub notat ante supra prope in necnon per ad infra.

Compositumq; super, nunc aufert, diminuit nunc.

¶ Sub sumit pio supra: vt ter summa subiecta reſunt: p infra: vt subiecta caudā pio
prope: vt deinde sub ipso ecce volat pio in: vt sub ingēti stiplo pio ante: vt sub luce:
pio per: vt sub noctē aura rearsat: et aliqui sñt ad locū: vt potē q; sub ipso. aliqui i
loco: vt sub luce maligna. et in cōpositione modo locum vni reſmet: vt subduci
modo dum ingruant: vt subduco.

Ista super signat de valde de super atq;

Insuper atq; super superest pro signat & vltra.

¶ Super sumitur p de: vt multa sup puamo rogatis. p pio: vt nō sup ipso mai
uacoz. p insuper: vt ecce super meſe magna Diomedis ab vbe. pio deſup: vt super
vālo prospectant Troes. p superest: vt neq; enī lingua super vīs perici. et p vltra
vt super cō aramantes: et vidos vibi satis superq;.

Ex ab e simul a de sensu non variantur.

Sed varie iungantur enim tunc dicimus ab cum,

De interiectionibus.

Dictio quæ sequitur quando incipit l/r/s/aut i.

Abs tunc dicatur t/q/ff quando sequatur.

Præpones alijs ex eq̃ sonantibus a/de

¶ Am significat circum: vt amplector: i. circumplector.

¶ Di significationes habet separatiuā: et igitur dictionib⁹ a consonantib⁹ incipi

entibus præter c/p/s/t/vel i/consonantem.

¶ Dis significationes habet separatiuā: vt dispono discedo: et igitur dictionib⁹ a/c/p/s/et Di.

i consonante incipientib⁹: vt discedo/dispono/dissentio/distrabo/disungo/s/ve ro se

quæ mutatur in cam: vt differo.

¶ Re sign. retro: a quo per apocopen videtur factum: vt respicio.

¶ Se significationes habet separatiuā: vt seduco: et abnegatiuā: vt securus. i. sine cura.

¶ Con significat simul: vt compono/comparo.

¶ Interiectio est pars orationis incedibilis interiecta alijs partib⁹

orationis ad exprimendos animi affectus.

¶ Interiectio dicitur ab interiacendo: quia alijs orationis partib⁹

est interiecta.

¶ Interiectioni accidit vnum potestas vel significatio.

Potestas vel sign. interiectionis est qualitas que mētis passionem ostendit.

¶ Potestates seu significationes interiectionis sunt varie: alie sunt gaudetia: q̃ animi le

tiā sign. vt eua/ha/ha/he. Alie dolentia: que luctu vel dolorem sign. vt hen/ehen

Alie timetia: que p̃uor aut timiditatem sign. vt at̃. Alie admirantis que animi

admiratione sign. vt pape. Alie deridentia. que derisum sign. vt hau. Alie indige

nantis. i. irascentia: que animi indignationē seu irā sign. vt i/ah. Alie exclamationis

que affectu animi ad exclamationē sign. vt oh/cho. Alie exortationis: que exortationē

sign. vt vch/ma/um/et multo malo.

¶ Quia eadē vox interiectionis varios affectus significare p̃t sub varijs sp̃ib⁹

interiectionis inuenitur: vt ah gaudetia/dolentia/et timetia interiectio esse p̃t.

¶ Multe partes orationis interiective poni solēt: nomē per se: vt malū infandū

nomē cū prep̃ōne: vt p̃uor/p̃uor/p̃uor. Pronomē cū adiectiuo: vt me miserū

aliqui integra oratione solum latina: sed etiā vernacula: vt p̃uor deum atq̃ hōe

quā fidem: p̃uor 3cū merc/3cū good lotde. &c.

FINIS:

Londoni in ædibus VVinandi de VVerde vicarj

simo septimo supra sesquimillesimum

nostræ salutis anno. Mense

Februario. Die des

cimo nono.

4

Vulgaria Roberti VVhitintoni Lich-
feldiensis Laureati, & de institu-
tione grāmaticulorū opus-
culū, libello suo de cō-
cinnitate grāmati-
ces accommo-
datū, &
in
quattuor partes digestum.

CEiusdem distichon.
Quid frustra Inachidos quæris vesti-
gia lustris?
Non quæsitā, viden? se ne reperta
tulit?

HVMILIABIT CALVM-
niatorem.

